

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rodina Zenklů v boji proti totalitním režimům
The Zenkl family in the fight against totalitarian regimes

Jan Zenkl

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Koura, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Geografie se zaměřením na vzdělávání

2024

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Rodina Zenklů v boji proti totalitním režimům* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Mnichovicích 14. dubna 2024

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl především poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce panu doc. PhDr. Petru Kourovi, Ph.D. za vedení této bakalářské práce, jeho nesmírně cenné rady, které mi pomohly sepsat tuto odbornou práci, a také za jeho trpělivost. Dále bych chtěl poděkovat archivářce paní Andree Veverkové z Archivu Univerzity Karlovy, pracovníkům Národního archivu a Archivu bezpečnostních složek, a také děkuji mé rodině.

.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá životními příběhy členů rodiny Zenklových, kteří se stavěli na odpor nacismu a komunismu, nebo se stali jejími oběťmi. Primárně se snaží klást důraz na činnost během jejich největších protitotalitních aktivit a událostí, kdy byly totalitní režimy u moci. Zmíněné jsou i jejich činnosti od mládí až k posledním fázím života.

KLÍČOVÁ SLOVA

PhDr. Petr Zenkl, JUDr. Jan Zenkl, Rudolf Zenkl, Ing. Jan Zenkl, nacismus, komunismus, Buchenwald, Komunistická strana Československa, Československá strana národně socialistická, Státní bezpečnost

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the life stories of members of the Zenkl family who resisted Nazism and Communism or became its victims. It primarily try to highlights activities during their greatest anti-totalitarian activities and events when totalitarian regimes were in power. Their activities during their youth and the last phases of their lives are also mentioned.

KEYWORDS

PhDr. Petr Zenkl, JUDr. Jan Zenkl, Rudolf Zenkl, Ing. Jan Zenkl, Nazism, Communism, Buchenwald, Communist Party of Czechoslovakia, Czechoslovak National Socialist Party, State Security

Obsah

Úvod	7
Prameny a literatura.....	9
1 PhDr. Petr Zenkl.....	12
1.1 Mládí a začátky působení v Karlíně	12
1.2 Součást „Velké Prahy“ a funkce primátora	14
1.3 Kritický rok 1938	15
1.4 Zatčení Gestapem a převoz do Dachau	17
1.5 Za ostnatým drátem v Buchenwaldu	19
1.6 Návrat do vlasti a obnova strany	22
1.7 Útěk z totality komunismu a poslední fáze života.....	25
2 JUDr. Jan Zenkl.....	28
2.1 Cesta z Vídně do Prahy a úřednická kariéra.....	28
2.2 Druhá světová válka a kontakt s Petrem Zenklem	29
2.3 Počátky znárodnování v Československu.....	33
2.4 Zenkl je na řadě, znárodnění v moci komunistů.....	34
3 Rudolf Zenkl.....	37
3.1 Mládí a činnost do roku 1948	37
3.2 Politická změna roku 1948	38
3.3 Spolupráce s Františkem Klímou a spol.	40
3.4 Procesy a vězení	44
3.5 Rehabilitační řízení v 60. letech	47
3.6 Všechno je jinak – výpovědi Nestávala, Přeučila, Huebra a B. Klímy	49
4 Ing. Jan Zenkl	54
4.1 Studentská léta a počátky na železnici	54

4.2	Působení v PO ČSD Praha a období Pražského jara	57
4.3	Sesazení z funkce a normalizace	63
4.4	Sametová revoluce a poslední roky života	68
	Závěr	71
	Seznam pramenů a literatury	72
	Seznam obrázkových příloh	76

Úvod

Rodinu Zenklovu v historii proslavil především Petr Zenkl, který zastával funkci pražského primátora (1937–1939 a 1945–1946) a místopředsedy československé vlády (1946–1948), pobýval šest let v nacistickém koncentračním táboře Buchenwald a stavěl se proti vlivu komunismu v poválečném Československu. V této rodině jsou i další aktéři, kteří se buď stali obětmi nebo se zapojili do odporu proti totalitním režimům nacismu a komunismu.

Cílem této bakalářské práce je popsat životní příběhy vybraných osobností rodiny Zenklových, počínaje mládím a školskými roky, dále pracovní a politické kariéry, a nakonec jejich osudy. Jejich životní dráhy jsou v této práci naplněné, a především zaměřené na střet s totalitními režimy nacismu a komunismu. Každá osobnost v této práci má vyhrazenou svoji kapitolu.

První kapitola je věnovaná Petrovi Zenklovi, jehož politický příběh začíná těsně před 1. světovou válkou, kdy publikuje svá jazykovědná díla zabarvená nejen pedagogicky, ale i vlastenecky. Po 1. světové válce mu samostatnost ČSR a její sociální citění naplno umožňuje rozvinout politický talent opírající se zejména o sociální aspekty. Sledujeme jeho příběh vrcholící v době mnichovské krize následovaný brutálním vězněním v koncentračním táboře. Obdivujeme jeho krátký a velmi prudký vzestup v době „Třetí republiky“, abychom následně sledovali jeho povolný útlum po komunisty vynuceném odchodu do exilu.

Úměrně méně obsáhlá je kapitola druhá, věnovaná jeho synovci, JUDr. Janu Zenklovi. Jistě není bez zajímavosti, že jeho synovec nikdy nebyl aktivním politikem, přesto i na něj dopadly mstivé údery obou totalitních režimů, i když bez přímého zbavení osobní svobody. Jeho osobu je možné označit za pasivní oběť těžké doby.

Kapitola třetí je věnována bratru Petra Zenkla, Rudolfovi Zenklovi, který byl postižen nejvíce z celé rodiny po převzetí absolutní moci komunisty. Ve svém protikomunistickém martyriu jej objevujeme mezi nedobrovolnými svědky v procesu s Miladou Horákovou, při konfrontacích s osobnostmi protikomunistického odboje, a bohužel za ostatními dráty komunistických táborů.

Závěrečná kapitola sleduje nelehkou a překotnou životní dráhu prasynovce Petra Zenkla, ing. Jana Zenkla. A to od „protektorátního dítěte“ přes obtížné období 50. let až po údobí normalizace, které znamenalo pro ing. Jana Zenkla centrum protikomunistických aktivit i následně dlouhé čekání na návrat demokracie. Uprostřed 90. let 20. století se osud nejmladšího ze sledovaných osob rodiny Zenklů uzavírá.

Autorova motivace k sepsání této bakalářské práce je zřejmá, je v pořadí pátým Janem Zenklem této časově nepřerušené „rodové linii“ trvající již od narození Jana Zenkla I. (bratr Petra Zenkla) v roce 1873.

Prameny a literatura

Při sestavování této bakalářské práce se autor snažil využívat pokud možno co největší a zejména co nejpestřejší škálu primárních pramenů. Ty autor nalézal v archivu např. Archivu bezpečnostních složek, Národním archivu a v rodinném archivu Zenklových. Další neocenitelnou součástí zdrojů této práce se stala historická literatura, ať už memoárová nebo odborná.

V kapitole věnované Petru Zenklovi se primárním zdrojem stala biografická literatura o Petru Zenklovi, a to zcela logicky, neboť u takto významné osobnosti veřejného života lze její zpracování předpokládat. Kniha Jaroslavy Čečrdlové a relativně nové zpracování Zenklovy osobnosti historikem Martinem Nekolou zcela pokryly veřejnou činnost Petra Zenkla. Období, kdy byl zatčen a deportován, přiblížily paměti Petra Zenkla (*Mozaika vzpomínek*), kde Zenkl detailně popisuje průběh a následky svého zatčení nacisty i následnou deportaci do koncentračního tábora. Samotný pobyt v koncentračním táboře Buchenwald je popsán i v diplomové práci Jakuba Diviše a dále v publikaci Miloslava Moulise (*To byl Buchenwald*). Tuto publikaci, vydanou v roce 1959, je však třeba odfiltrovat od tehdy povinné komunistické propagandy. Buchenwald patřil k nejznámějším koncentračním táborům, a tak bylo možno čerpat z díla Anety Chytkové o Antonínu Kalinovi, kde se mimo jiné zabývá i táborovou samosprávou. Tato publikace samozřejmě popisuje pobyt Antonína Kaliny v koncentračních táborech a jeho činnost spojenou s Petrem Zenklem. O záchraně Petra Zenkla před popravou autor vycházel jak ze Zenklových vzpomínek, tak z pamětí Lva Sychravy (*Záznamy z Buchenwaldu*). Porovnáním Zenklových pamětí s paměťmi Lva Sychravy autor zjistil odlišný přístup v oblasti interpretace dalších osob, kdy Zenkl většinou v tomto směru byl diskrétnější. V jeho nejslavnějším období 1945 až 1948 se opět autor primárně opírá o dobře zmapovaná díla Čečrdlové a Nekoly, obohacené publikacemi Jiřího Kociana (*Československá strana národně socialistická v letech 1945–1948: organizace, program, politika*) o fungování ČSNS v letech 1945 až 1948, a Zory Dvořákové přibližující útěk z republiky. K pozoruhodné informaci od pamětníka Jana Zenkla (roč. 1966) o osudu Emila Háchy se autor snažil přistupovat kriticky a zjistit co nejvíce informací o této události. Výpověď porovnal se vzpomínkami Ladislava Karla Feierabenda (*Politické vzpomínky III*) a knihou

Roberta Kvačka (*Causa Emil Hácha*). K dotyčnému problému diskutoval autor i se svým konzultantem práce a korespondoval i historikem Vítem Machálkem, který se zabývá též Emilem Háchou. Ten měl k dispozici pouze oficiální dokumenty Národní fronty, ale k autorově verzi dodává, že by ji zcela nevyklučoval, protože dle jeho názoru se lidovci nezachovali k Háchovi o mnoho lépe než ostatní strany.

Část věnovaná JUDr. Janu Zenklovi vychází z velké většiny z rodinného archivu Zenklových, a to proto, že JUDr. Jan Zenkl nebyl politicky aktivní osobou. Vzpomínka psána na několika málo stranách ing. Janem Zenklem (synem JUDr. Jana Zenkla), popisuje jeho mladý život, který je doplněn výpovědí pamětníka a několika pramenů z Archivu Univerzity Karlovy. Obraz osobnosti JUDr. Jana Zenkla doplňuje obsah dopisů zasílaných z a do KT Buchenwald, které autor porovnává s paměťmi Petra Zenkla. Jeho vazbu na vilu v Jílovišti a problematiku s nacistickou mládeží se autor snaží vyřešit s pomocí diplomové práce Radky Šustrové, i osobní konzultací na obecním úřadě v Jílovišti, kde však informace o této problematice se nenacházely. Okolnosti profesního pádu JUDr. Jana Zenkla pak osvětluje kniha Jana Kuklíka (*Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*) o znárodnění v ČSR a následně jsou přiřazovány archiválie z Archivu bezpečnostních složek. V podkapitole věnující se poslední fázi života autor vychází z výpovědi pamětníka, protože další archiválie ke komparaci chybí.

Archiválie bezpečnostních složek jsou primárním pramenem i k popisu činnosti třetí sledované osobnosti, a to Rudolfa Zenkla. Tyto prameny popisují výpovědi Rudolfa Zenkla před Státní bezpečností a průběh vyšetřování v 50. letech. Protože v těchto případech jsou prameny silně poplatné době komunistického teroru, není možno se na jejich korektnost zcela spolehnout, proto autor využil jako další pramen v tomto případě dílo Karla Kaplana (*Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení: 1968–1990*) se zaměřením na pozdější rehabilitační řízení v 60. letech a snažil se vyvodit z obou verzí co nejpravdivější varianty. Je nutné ovšem uvést, že Rudolf Zenkl se výpovědí v 60. letech pravděpodobně nezúčastnil, i když prokuratura navrhovala k výpovědím 27 svědků z hlavního procesu. Karel Kaplan dále uvádí, že soud zamítl 5 svědků a dále také ty, kteří byli „nepoužitelní“. Pokud se podíváme i na zdravotní stav Rudolfa Zenkla, který byl na

konci 60. let špatný (a bylo mu zhruba 90 let), dalo by se předpokládat, že nebyl schopen vypovídat. Cenné informace o rozsudku a následném pobytu ve vězení přinesly archiváře z Národního archivu, kde se nacházel vězeňský spis Rudolfa Zenkla a další dokumenty Státního soudu. Život ve vězení doplňuje i výpověď pamětníka Vojtěcha Klečky (z *Paměti národa*), který popisoval pokus o sebevraždu Rudolfa Zenkla.

Poslední část práce je věnována dědečkovi autora této práce ing. Janu Zenklovi. Jeho mladá léta vycházejí z pramenů tvořených archiváři z rodinného archivu Zenklových doplněných výpověďmi pamětníka a dalšími archiváři z Archivu Univerzity Karlovy. Vrchol jeho protikomunistické činnosti na přelomu 60. a 70. let samozřejmě dokumentují rozsáhlé části dokumentů Státní bezpečnosti z Archivu bezpečnostních složek, korelující informace k protistátním činnostem se autor snaží vysvětlit a objasnit za pomoci odborné literatury od Jana Rychlíka, Karla Kaplana a dalších. Přelom let 80. a 90. už je dokumentován zejména rodinným archivem Zenklových, výpověďmi žijících pamětníků a pro představu jsou zařazené i měsíčníky obce Mnichovice, kde byly zveřejněny výsledky voleb.

1 PhDr. Petr Zenkl

1.1 Mládí a začátky působení v Karlíně

V první části bakalářské práce se budeme zabývat nejznámější osobou v rodině Zenklových, která se stavěla na odpor proti totalitním režimům, a to PhDr. Petrovi Zenklovi.

Narodil se 13. června 1884 v Táboře manželům Petrovi a Veronice Zenklovým,¹ v pořadí byl jejich osmý syn z celkových deseti chlapců.² Jako mladý studoval na vyšším klasickém gymnáziu v Táboře, které v roce 1903 absolvoval s výborným výsledkem. Poté začal svá studia rozšiřovat a přesunul se z Tábora do Prahy, kde nastoupil na Filozofickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity.³ Můžeme říct, že Petr Zenkl byl všeobecně zaměřený, neboť chodil na přednášky mnoha oborů. Po lingvistické stránce se věnoval němčině, francouzštině, a především češtině i staročeštině, dále sociologii, filozofii, psychologii a pedagogice.⁴ Během studií si musel přivydělávat a rozhodl se v této situaci využít své znalosti a pedagogické nadání, a doučoval příležitostně své mladší spolužáky. Kromě výše zmíněných oborů se věnoval i legislativě a finančnictví, v letech 1904 až 1906 navštěvoval Právnickou fakultu, kam chodil ve stejnou dobu i jeho bratr Rudolf Zenkl. Studia Petr Zenkl dokončil 11. října 1907 a získal titul doktora filozofie.⁵

Zenkl měl otevřené možnosti, jak směřovat svojí kariéru, nakonec dal přednost profesní dráze pedagoga a začal učit na obchodních akademiích v Resslerově ulici a dále také v Karlíně český jazyk.⁶ U žáků byl velice oblíbený hlavně díky jeho názorům a postojům

---

¹ SOA Třeboň, Sbírká matrik Jihočeského kraje, Římskokatolická farnost Tábor, Matrika narozených 1587–1930.

² ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*. Acta Universitatis Purkynianae Facultatis philosophicae. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2010, str. 17.

³ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014, str. 22.

⁴ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 18.

⁵ AUK, fond Matriky Univerzity Karlovy, str. 989.

⁶ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 19.

k vlastenectví, které přednášel svým žákům v hodinách.⁷ Mimo vyučování studentů napsal za svůj život i mnoho publikací o českém jazyce a historii, většinu z nich napsal ve spolupráci s českým spisovatelem Josefem Karlem Šlejharem, jako byly např: *Česká čítanka průmyslová pro školu i dům*, *Dějiny literatury české pro potřebu obchodního školství*, *Slovníček cizích slov* atd.

V osobním životě se zmíníme o jeho budoucí manželce Pavle Ševcovicové, se kterou uzavřel sňatek v roce 1909, která mimo jiné byla dcerou jeho učitele na gymnáziu v Táboře. S ní se odstěhoval do Karlína, který se v dalších letech stal neodmyslitelnou součástí jeho angažovanosti v sociálních kruzích.⁸ Ve stejném roce vstoupil do Osvětového svazu (organizace s cílem podporovat a rozšiřovat kulturu občanů), kde svým řečnickým a edukativním talentem a svojí optimistickou povahou zaujal občany Prahy. V této souvislosti se dostal do širšího povědomí lidí, hlavně z okolí Karlína, kde se svojí manželkou bydlel, a těšil se velké podpoře a oblíbenosti. Tyto skutečnosti ho brzy přinutily, aby začal být aktivní i v politických kruzích, ale zatím jen v malém měřítku.⁹ V roce 1911 se konaly komunální volby a Zenkl byl občany Karlína zvolen do zastupitelstva i městské rady. Ve funkci se snažil řešit hlavně sociální problémy a často vyzýval občany, aby své návrhy a připomínky k modernizaci a vylepšení okolí chodili podávat k němu. Své nápady často realizoval a zasloužil se o výstavbu několika mateřských školek, dětských domovů a chudobinců.¹⁰ Všechny plány v sociálních oblastech neuskutečnil, neboť na zastupitelstvu byl častý nesoulad mezi členy, kteří navíc byli z různých politických stran. Na Zenkla byl vyvíjen i tlak, aby projevil svojí orientaci v politických kruzích, ale ten se zatím zdržoval v pozadí.¹¹

O jeho vstupu do první politické strany se vedou i spory, kdy k tomu přesně došlo. Této problematice se velice detailně věnuje historik PhDr. Martin Nekola ve své knize o Petru

---

⁷ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 23.

⁸ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 20.

⁹ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 24.

¹⁰ Tamtéž, str. 30.

¹¹ Tamtéž, str. 31.

Zenklovi. Zde uvádí, že Zenkl ve svém životopise z 6. března 1919 se zmiňuje o vstupu do Československé strany národně socialistické až na jaře 1918, ovšem v jeho pamětech se mluví o členství už v roce 1914. Nekola se domnívá, že Zenkl úmyslně lhal v roce 1919, protože by původní informace mohly poškodit jeho šance v následujících volbách do zastupitelstva.¹²

V souvislostech s volbami v roce 1919 byl často poškozován a pomlouván členem Osvětového svazu Josefem Nováčkem ve věci tzv. „čítankové aféry“. Jak už jsme zmiňovali, Zenkl se stal autorem několika publikací, především o literatuře a českém jazyku, kde do jisté míry projevoval své vlastenectví. Za 1. světové války byly jeho knihy zakázány a měl svá díla upravit tak, aby „nepoškozovala“ Rakouskou monarchii. Zenkl ve svých knihách pouze upravil názvy kapitol a faktografické části nezměnil. Zenkl podal tyto skutečnosti k soudu, který nakonec vyhrál.¹³

Nakonec byl 15. června 1919 zvolen starostou Karlína a musel hned v této pozici čelit problémům čerstvě zrozené republiky v podobě příchodu migrantů do Karlína a jejich umístění po rozpadu Rakousko-Uherska a jejich problematice k umístění, a hospodářské situaci po 1. světové válce.¹⁴

1.2 Součást „Velké Prahy“ a funkce primátora

Petr Zenkl vstoupil do velké politiky až po vzniku samostatného Československa, které mu umožňovalo angažovat se nejen v oblasti politické, ale i v oblasti sociální. Poté co byl kooptován do ústředního zastupitelstva hlavního města Prahy a také do městské rady dovedně spojil s těmito funkcemi své dosavadní působení na Ministerstvu sociální péče, kde působil již od roku 1918. Jeho zájem směřoval především k péči o nejzranitelnější členy společnosti, tedy mládež, přestárlé, tělesně a duševně postižené. Po celou dobu byl pod jakousi kuratelou dlouho působícího primátora hlavního města Prahy dr. Karla Baxy, který byl o generaci starší. Se svými bohatými zkušenostmi byl Zenkl zvolen sociálním

---

¹² Tamtéž, str. 32.

¹³ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 24.

¹⁴ Tamtéž, str. 24.

referentem.¹⁵ Jeho prvním úkolem bylo, po vzniku „Velké Prahy“ (administrativní rozšíření Prahy v roce 1922) sjednotit sociální péči ve všech jejích nových i starých obvodech. Po práci ve výše uvedených oblastech přišel jeho nejúspěšnější počín v meziválečném období – vybudování „Masarykových domovů“, oficiálně nazývaných Ústřední sociální ústav hlavního města Prahy.¹⁶ Tento počín zlikvidoval roztráštěné a špatně spravované chudobince a sirotčince rozeseté v jednotlivých pražských obvodech a zajistil těm nejpotřebnějším řádově kvalitnější a jednotnou sociální péči. Z tohoto činu těžili obyvatelé hlavního města ještě dlouhé desítky let. Dále prosazoval stavbu sociálních bytů pro chudší obyvatele a do této činnosti zapojoval vedle města i velké pražské podniky. Díky této iniciativě našlo finančně přístupné bydlení na 100 000 obyvatel Prahy. I proto byl na sklonku první republiky přirozeným nástupcem Karla Baxy ve funkci pražského primátora a byl jím oficiálně zvolený 27. dubna 1937.¹⁷ Jako významný, byť dosud nevládní činitel, razantně přispěl i k tvorbě zákonů upravujících zdravotní a sociální pojištění zaměstnanců i živnostníků na přelomu 20. a 30. let.

1.3 Kritický rok 1938

Ve zlomovém roce 1938 se mezinárodní situace, i v Československu, prudce zhoršovala. Jako primátor města odpovídal politicky za výstavbu protiletectkých krytů a civilní obranu. Z jeho podnětu byla vyhlášena sbírka na obranu republiky, v níž Pražané vybrali přes 800 000 Kč.¹⁸ V září 1938 se mezinárodní vztahy mezi Československem a Německem vyostřily. Vláda Milana Hodži po přijetí požadavků s odstoupením pohraničních oblastí se setkala doma s velkým odporem československých občanů, a byla donucena rezignovat. Nová vláda generála Syrového byla dosazena hned 22. září a Petr Zenkl v ní zaujal místo ministra bez portfeje (nespravování aparátu určitého ministerstva). Tuto funkci ovšem přijal s velikou nelibostí a na domluvy prezidenta Beneše, neboť Zenkl byl v domnění, že nová vláda je sestavena z lidí, kteří zastupují členy bývalé Hodžovi vlády. Ti měli podle

---

¹⁵ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 38.

¹⁶ Tamtéž, str. 42.

¹⁷ Tamtéž, str. 64.

¹⁸ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 47.

Zenkla na ně vliv a měli držet jejich pozice do té doby, než se situace uklidní. Dále požadoval sestavení všenárodní vlády, protože vláda Syrového měla být pouze dočasné řešení. Zenkl nechtěl z těchto důvodů dlouho v nové vládě setrvat a podal už za tři dny demisi, ale ta mu byla zamítnuta.¹⁹

Na základě politiky tehdejší čsl. vlády vznikl v noci z 21. – 22. září výbor na obranu republiky, jehož členem se stal i Zenkl. Výbor byl složen z řady politiků jako Ladislav Rašín, Jaroslav Stránský, Ferdinand Richter ad. Zajímavé bylo, že byl tvořen i komunisty Klementem Gottwaldem, Václavem Kopeckým a Janem Švermou. Tento výbor je známý zejména pokusem o tzv. „Zenklův puč“. Po přijetí mnichovského ultimáta se někteří účastníci tohoto výboru pod vedením Zenkla měli pokusit o spojení s vysokými armádními důstojníky (Lev Prchala a Emanuel Moravec) a o převzetí moci, mající za účel aktivní obranu ČSR i bez účasti západních spojenců. Akce nakonec zůstala nedokonána, zejména když pohraniční oblasti s pevnostmi byly postupně už pod správou Němců, a mimo jiné i pro příliš nekritický postoj Zenkla vůči prezidentu Edvardu Benešovi, se kterým měl Zenkl mimořádně přátelské vztahy již od 20. let.²⁰

Po mnichovských událostech se 4. října 1938 opět měnila vláda, ve funkci se stále držel jako předseda vlády generál Jan Syrový. Petr Zenkl znovu na naléhání prezidenta Beneše přijal křeslo v nové vládě a byla mu svěřena pozice ministra sociální péče, a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. O den později na zasedání nové vlády přišla překvapivá zpráva od Jana Syrového, který četl sdělení Edvarda Beneše o jeho abdikaci na funkci prezidenta.²¹ Beneš předpokládal, že brzy vypukne válka a jeho úmysl byl zřídit doma odbojovou buňku, která mu bude podávat informace do zahraničí, a v této organizaci chtěl mít za vůdčí osobnost právě Petra Zenkla, ke kterému měl velkou důvěru.²² V úřadu této vlády setrval Zenkl necelé dva měsíce a 1. prosince 1938 podává i s dalšími ministry demisi, a vstoupit do další vlády pod vedením Rudolfa Berana už neměl zájem. Postupně se začal

---

¹⁹ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 73.

²⁰ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 51.

²¹ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 80.

²² Tamtéž, str. 81.

z politického prostředí stahovat a vstřebávat zklamání z předešlých měsíců. Poslední funkcí, kterou momentálně zastával, byla funkce primátora hlavního města Prahy. Tu vykonával až do 24. února 1939, kdy byl nahrazen JUDr. Otakarem Klapkou.²³ Brzy zbytek Československé republiky z noci ze 14. na 15. března 1939 obsazuje německá armáda a den poté je vyhlášen nový státní útvar Protektorát Čechy a Morava, který už defacto řídil Adolf Hitler. V tuto dobu už Petr Zenkl pouze dochází do zaměstnání Ústřední sociální pojišťovny jako její ředitel, ale i nad ním se postupně stahují mračna německého teroru.

1.4 Zatčení Gestapem a převoz do Dachau

V očích nacistických okupantů nemohl být Zenkl zanechán jen tak bez povšimnutí. Dne 1. září 1939 proběhla v Protektorátu z iniciativy Gestapa zatýkácká akce s názvem „Albrecht I.“ (*Albrecht der Erste*).²⁴ Zásah tajné policie měl preventivně zadržet lidi, kteří představovali potencionální hrozbu ve formě odboje nebo jiné protiokupační činnosti. Byli to lidé z řad národní inteligence, politiků, bývalých legionářů z 1. světové války atd., v seznamu pro zatčení se nacházel i Petr Zenkl.²⁵

Gestapo Zenkla nejdříve hledalo u něho doma v Čechově ulici, ale tam jej nezastihlo, protože se v tu dobu nacházel v budově Ústřední sociální pojišťovny na schůzi. Tuto událost mu okamžitě do kanceláře zavolala jeho žena Pavla, že se po něm ptali dva mladíci a odkázala je na místo, kde se její manžel skutečně nacházel. Zenkl neměl zatím žádné obavy, protože se původně domníval, že jde o jihoslovanské studenty, kteří ho běžně navštěvovali a chodili si pro rady. Po rozhovoru se vrátil zpět k jednání, ale po chvíli ho vyrušila sekretářka a informovala ho, že dva muži v černých kabátech čekají před dveřmi a naléhavě požadují, aby si s nimi promluvil. Aniž by stihnul odpovědět, zmiňovaní muži přistoupili k němu, ukázali odznaky a prohlásili, že jsou od tajné policie a musí s nimi jet

---

²³ Tamtéž, str. 88.

²⁴ PAMĚŤ A DĚJINY, VAJSKEBR, Jan a Radka ŠUSTROVÁ. *Německá bezpečnostní opatření v Protektorátu Čechy a Morava na začátku války*, str. 102, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad0903/090-107.pdf>.

²⁵ Tamtéž, str. 103.

na služebnu podat výpověď. Zatčení proběhlo tak rychle, že Zenkl nedostal ani možnost tuto zprávu zatelefonovat své ženě domů.²⁶

Následně Zenkla Gestapo převezlo do pankrácké věznice a byl podroben výslechu. Ve vazbě se setkal s mnoha lidmi z řad novinářů a lékařů, se kterými diskutoval o momentální situaci a rodinných záležitostech. O vypuknutí 2. světové války neměl ani tušení a informaci se dozvěděl ze zmačkaných stránek novin, které mu poskytl (též zatčený) bývalý senátor Národního shromáždění František Soukup, který musel stát v pozoru a když se dozorcí zrovna neřídili, tak mu je hodil.²⁷

Ve vazbě v Praze Zenkl strávil týden, dne 8. září 1939 byl spolu s dalšími zatčenými převezen na nádraží v Praze-Smíchov, kde byli naloženi do vagonů a nikdo z nich neměl tušení jaký je cíl jejich cesty. O dva dny později transport dorazil do německého koncentračního tábora v Dachau. V úvodu proběhly přijímací úkony v podobě zápisu a oholení.²⁸ Další dny byl Petr Zenkl zařazen do činnosti tvrdé práce, kterou zvládal velmi obtížně. Po pár dnech se za vyčerpaného Zenkla k výkonu práce přihlásil komunista Antonín Kalina, který se později zasloužil o jeho záchranu před popravou v Buchenwaldu. Událost v Dachau popisuje Kalina v dopise, který zaslal Zenklovi v roce 1946 a vzpomíná na jeho první setkání s ním:

„[...] Bylo to 14. září 1939, kdy jsi nastoupil práci a kdy tě honili celý den. Večer na bloku č. 6 na křídle A, povídal nám bratr Josefus, aby se přihlásil někdo dobrovolně na příští den místo tebe do práce, jinak je zde nebezpečí, že tě uštvou. Neznal jsem tě před tím osobně, ale když jsem viděl tvůj obličej uštváný nezvyklou prací, řekl jsem bratru Josefovi, aby mě napsal, že jdu místo tebe ráno pracovat. A šel jsem [...] To bylo mé první setkání s tebou [...].“²⁹

---

²⁶ ZENKL, Petr a KOUŘIL, Miloš, ed. *Mozaika vzpomínek*. 1. vyd. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia, 1998, str. 55.

²⁷ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 58.

²⁸ Tamtéž, str. 59.

²⁹ NA, fond Petr Zenkl, sign. 33-1/171, Osobní korespondence, str. 13.

Později v táboře práce ustala a vězňové se zúčastňovali „cvičení“. V Dachau pobýval Zenkl necelé dva týdny, následně byl zařazen do dalšího transportu, který převážel vězně do koncentračního tábora v Buchenwaldu.³⁰

1.5 Za ostnatým drátem v Buchenwaldu

Koncentrační tábor Buchenwald vzniknul v nacistickém Německu jako třetí v pořadí, hned po Dachau a Sachsenhausenu, v roce 1937.³¹ Z pohledu vězňů byl tábor v Buchenwaldu považován za jeden z těch „snositelnějších“, než byl např. v Osvětimi. Za dobu působení KT Buchenwald bylo uvězněno kolem 240 000 osob, z nichž bylo zavražděno okolo 55 000 lidí.³²

Táborová samospráva představovala, tak jako veškeré německé instituce, „dobře promazaný stroj“. Správa organizace SS vybírala mezi vězni ty, které chtěla do vedení tábora, jakousi samosprávu. Velitel tábora (Lagerkommandant) jmenoval nejvyššího zástupce vězňů nazývaného „Lagerältester“ (táborový nejstarší). Tomu dále podléhali tzv. „Blockältestři“ (blokový nejstarší) odpovědní za jednotlivé bloky. Ti si dále vybírali své další podřízené, jako byli „Štubáci“ (vedoucí světnice) a „Tischältestři“ (nejstarší u stolů). Nejznámějšími však byli vedoucí pracovních oddílů tzv. „Káповé“. Protože esesmani považovali politické vězně za nejnebezpečnější, svěřovali výše uvedené funkce tzv. „zeleným“ (kriminálníci a opravdoví zločinci). Po vzájemném soupeření převzali však táborovou správu političtí vězni, kteří se ukázali nejen jako poctivější např. při rozdělování stravy, ale i jako schopnější.³³

Petr Zenkl byl původně převezen do Výmaru k zaevidování příchodu z Dachau, a vzápětí do svého válečného působiště koncentračního tábora Buchenwald. Na bráně byl umístěn nejen obvyklý nápis „*Jedem das seine*“ („*Každému, co mu patří*“), ale poněkud neobvyklý

---

³⁰ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 90.

³¹ DIVIŠ Jakub, *Život pod Goetheho dubem. Koncentrační tábor Buchenwald v letech 1937–1945*, (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2014, str. 14.

³² MOULIS, Miloslav. *To byl Buchenwald. 2.*, dopl. vyd. Dokumenty. Praha: Naše vojsko, 1959, str. 21.

³³ CHYTKOVÁ, Aneta. *Antonín Kalina*. Třebíč: František Jůza, 2017, str. 58.

„*Recht oder Unrecht – mein Vaterland*“ („*Právo nebo bezpráví, má vlast*“).³⁴ Zenkl byl umístěn na blok č. 47 s vedoucím bloku Aloisem Neumannem, paradoxně pozdějším zrádcem ČSNS v únoru 1948. Blok sdílel s nejvýznačnějšími osobnostmi tehdejšího českého politického a kulturního života – malířem Josefem Čapkem, publicistou Ferdinandem Peroutkou, novinářem Lvem Sychravou a dalšími. Tyto osobnosti byly vedle červeného trojúhelníku označeny velkým písmenem T (Tscheche). Požívali v rámci poměrů, značných výsad: nemuseli vykonávat těžké práce, mohli studovat jazyky, dostávali pravidelné příděly potravin, a dokonce nemuseli být ani ostříhání. Tyto výhody jim však byly od počátku roku 1942 postupně odebrány,³⁵ o tom se Zenkl zmiňuje i ve svých pamětech:

„[...] Dne 14. ledna 1942 mi bylo oznámeno, že jsem přeložen mezi vězně politické. Byl jsem ihned zbaven vousů a vlasů, pásky na rukávy i výhod a byl jsem umístěn na jiném bloku, číslo 39 mezi vězně politické [...].“³⁶

V táboře se postupně vytvářelo neformální hnutí odporu soustředěvané kolem jednotlivých, politických a národnostních subjektů. Vedení SS samozřejmě mělo mezi vězni své informátory, a tak o podobných aktivitách vědělo. Z počátku se snažilo tyto skupiny štvát proti sobě, ale jednotící prvek odporu proti nacismu byl natolik silný, že se tyto snahy ukázaly být bezzubé. Odpor spočíval nejen ve vzájemném agitačním úsilí, sdílení posledních poznatků o vývoji na frontách, ale zejména v úmyslně pomalém tempu při pracovních povinnostech, které se zrychlovalo výhradně v dobách, kdy se na pracovišti objevil dozorce SS nebo kápo. Vzájemné rozpory však stěžoval permanentní boj proti kriminálním vězňům, kteří ztrpčovali ostatním život téměř do konce války.³⁷

V polovině roku 1944 již existovala v Buchenwaldu rozsáhlá podzemní organizace, jejímž úkolem nebyl ozbrojený odpor, nýbrž předcházet ztrátám na vězeňských životech. Komunisté tento odpor překrucovali v údajně ozbrojený boj a zajišťovali svým členům

---

³⁴ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 60.

³⁵ Tamtéž, str. 61.

³⁶ ZENKL, Petr. *Mozaika vzpomínek*, str. 62.

³⁷ MOULIS, Miloslav. *To byl Buchenwald*, str. 62.

mimořádné výhody. V dubnu 1945 bylo vybráno 46 vězňů, kteří měli nastoupit ke zvláštnímu apelu, jediným Čechem mezi nimi byl Petr Zenkl. Byl tam zařazen komunistickým písařem, aby se nedočkal konce války.³⁸ V nejkritičtějších chvílích po 5. dubnu 1945 dorazil již se změněnou identitou na blok č. 20 ke svému příteli Bohumilu Přikrylovi. Zde se ukrýval na jeho palandě až do rána. Leopold Lukašik mu ještě za tmy zajistil u kriminálních vězňů úkryt pod podlahou až do doby, než mu oficiálně byla přidělena identita po mrtvém zámečnickovi Leopoldu Skýbovi ze Slezské Ostravy.³⁹ I tak byl nucen se skrývat střídavě v zahradní budce, v kanalizaci i na bloku dětí a mladistvých u blokového Antonína Kaliny, který ač komunist, Zenklovi pomáhal již v Dachau. Nakonec se v dalším bloku č. 66 setkal s komunistickým poslancem Robertem Siewertem, který pořádal tryznu (vzpomínková slavnost) za umučeného šéfa německých komunistů Thälmana.⁴⁰ Petr Zenkl měl po ruce připravenou i ampuli s jedem, kterou se chystal použít v případě vyzrazení a chycení esesáky, ale naštěstí jed požit nemusel:

„[...] od příchodu do Buchenwaldu jsem si velmi pracně opatřil novou dávku a úzkostlivě ji chránil. Nyní, když byla obava vyzrazení a obava, že by mohla přece přijít potřeba jedu použít, jsem byl jat strachem, že po téměř šesti letech jed vyprchal a byl neúčinný. A tak jsem poprosil o jed jiného spoluvězně, který byl také ohrožen popravou jako já a chystal si jed sám pro sebe [...].“⁴¹

V posledních hodinách před příchodem Američanů se začal alibisticky chovat i velitel tábora Hermann Pister a jeho podřízení, dokonce při jednání s vězeňskou samosprávou podprahově nabízel vězňům, že k ochraně těch, kteří z tábora nemohou odejít před blížící se frontou, ponechá několik ozbrojených mužů.⁴² V nastalém zmatku se vězněným odbojovým skupinám podařilo ukořistit i nikoliv nevýznamné množství zbraní. Jednalo se

---

³⁸ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 63.

³⁹ *Die Toten 1937-1945 Konzentrationslager Buchenwald*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://totenbuch.buchenwald.de/names/details/page/104/letter/s/person/35204/ref/names>.

⁴⁰ SYCHRAVA, Lev. *Záznamy z Buchenwaldu*. 2. rozšířené vydání. Praha: Pokrok, 1946, str. 115.

⁴¹ ZENKL, Petr. *Mozaika vzpomínek*, str. 81.

⁴² ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 65.

zejména o pušky v opouštěných kasárnách SS i granáty a pancéřové pěsti. Ozbrojený odpor vypukl teprve 11. dubna odpoledne, kdy první americké tanky projely kolem táborové nemocnice. Tábor byl v té chvíli převzat vězeňskou samosprávou, zajato 200 příslušníků SS, kteří byli umístěni pod ochranu ozbrojené stráže a předáni Američanům jako váleční zajatci.⁴³ Ještě ten den večer byl tábor předán Američanům, kteří s obdivem sledovali, že nedošlo, tak jako jinde, k výlevům pomsty. Dne 12. dubna ráno se již, za účasti Zenkla a dalších českých prominentů konal slavnostní nástup a oslava nabyté svobody.⁴⁴

1.6 Návrat do vlasti a obnova strany

Ve vztahu k Zenklově osobnosti se tyto oslavy však ukázaly jako předčasné. Do tábora dorazili američtí novináři, kteří pořádali besedy a rozhovory s vězni všech politických směrů. Jeden ze žurnalistů, Edward Murrow, Petra Zenkla varoval, že komunisté při jedné z besed označili Zenkla jako nebezpečného politika, lpícího na masarykovských zásadách „první republiky“, podle nich zhoubných, a je třeba stůj co stůj zabránit Zenklově návratu do osvobozeného Československa. Na jeho radu Zenkl nenápadně opustil Buchenwald (nyní již nestřežený) a vyhledal nejbližší americkou posádku v okolí. Pomocí americké armády byl neprodleně převezen přes Frankfurt a Paříž do Londýna, kde byl nadšeně uvítán československým exilem, včetně tamějších komunistů, kteří v tu dobu ještě postrádali potřebné instrukce z Moskvy. Po krátké rekonvalescenci v nemocnici se vrátil do vlasti, aby pomáhal při obnově ČSNS.⁴⁵

V rozvíjející se straně se setkal s takovými osobnostmi, jako byla Fráňa Zemínová nebo Prokop Drtina. Komunisté v předtuše demokratického soupeře vysílali na veřejné schůze ČSNS své „elementy“, jejichž pomocí se snažili politickou činnost konkurenční strany rozkládat.⁴⁶ Na prvním velkém shromáždění strany v pražské Lucerně v červnu 1945 bylo

---

⁴³ ZENKL, Petr. *Mozaika vzpomínek*, str. 82.

⁴⁴ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 64.

⁴⁵ ZENKL, Petr. *Mozaika vzpomínek*, str. 85.

⁴⁶ KOCIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Knihy dokumenty. Brno: Doplněk, 2002, str. 44.

obnovení strany zdůvodněno zejména nezbytnou existencí demokratické opozice vůči komunistům. Současně začali národní socialisté v zájmu této protiváhy vytvářet v továrnách závodní výbory ČSNS.⁴⁷ Současně se Zenkl ihned ujal funkce předsedy strany, a to paradoxně na základě jejího tajného sjezdu z 25. dubna 1945, na němž byl pochopitelně nepřítomen. Daleko náročnější byl jeho návrat do funkce pražského primátora, kam komunisté v květnu 1945 dosadili Václava Vacka. Po velmi náročných jednáních, již se musel okrajově účastnit i prezident republiky Edvard Beneš, se Zenkl stal primátorem až v srpnu 1945.⁴⁸

Podle výpovědi Jana Zenkla (roč. 1966), který hovořil se svým otcem ing. Jana Zenklem, se v bytě JUDr. Jana Zenkla konala, u příležitosti rodinného svátku okolo 24. června 1945 (svátek Sv. Jana) neformální schůzka představitelů všech čtyř politických stran. Předmětem byl osud prezidenta Háchy, kterého zamýšleli komunisté postavit před soud, zatímco národní socialisté a lidovci jej plánovali penzionovat jako nemocného. Výsledkem měl být kompromis, kdy předseda tehdejší vlády Zdeněk Fierlinger měl zatelefonovat do vězeňské nemocnice na Pankráci a vydat neformální příkaz k omezení péče o nemocného Háchu. Výsledkem tak údajně bylo úmrtí prezidenta do tří dnů a spor byl tímto podivným způsobem vyřešen.

„[...] strýc Petr uspořádal při rodinné oslavě svátku schůzku šéfů politických stran, aby definitivně rozhodli, co s Háchou. Komunisti ho chtěli odsoudit, ostatní nechat ho být. Nakonec vstal Fierlinger a zatelefonoval na Pankrác, aby ho přestali udržovat.“⁴⁹

Pravděpodobnost o konání této události se může zdát zpochybnitelná, hlavně ze stránky morálního postoje lidovců, kteří by s takovým rozhodnutím nesouhlasili. Co může být relativně potvrzeno je časové zařazení a postoj Národní fronty, jako celkové, k

---

⁴⁷ Tamtéž, str. 45.

⁴⁸ DVORÁKOVÁ, Zora. *Politikové na útěku: osudy změněné 25. únorem 1948*. Praha: Epoque, 2004, str. 195.

⁴⁹ Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce dne 9. března 2024 v Mnichovicích.

vypořádávání se s údajnými kolaboranty. Sám Ladislav Karel Feierabend (člen Protektorátní i exilové vlády) se ve svých pamětech vyjadřuje o fungování Národní fronty, která se ve většině případů neřídila nařízením dr. Jaroslava Stránského (ministr spravedlnosti), že lidé se musí důkladně prověřit, než budou odsouzeni:

„*Rozeznávejte lidi, kteří zradili, od lidí, kteří zklamali, ale nezradili [...]*“.⁵⁰

Se svědectvím Jana Zenkla překvapivě úzce koreluje výpověď inspektora Houdka v úředním záznamu z 10. července 1945. Nejen že Háchovi byla odeprána dietní strava, ale ještě došlo prohlášení důstojníka komise pro vnitřní národní bezpečnost Váhalý, že:

„*[...] rozhodnutí vlády jest nechati zemřít dr. Háchu na Pankráci [...]*“.⁵¹

Dojem umocňuje náhlé a prudké zhoršení Háchova zdravotního stavu po 24. červnu provázené šokem, končícím úmrtím 27. června.⁵²

Volby v roce 1946 národní socialisté sice prohráli ve prospěch komunistů, ale v rámci demokracii oklešťující Národní fronty se stal Zenkl 1. místopředsedou vlády. Ve vlastní straně si pak na sjezdu roku 1947 opět udržel předsednictví. Do komunistického převratu nezbýval již ani rok a poměry neustále přituhovaly. Komunisté se sice snažili obsazovat posty v silových resortech svými lidmi, ale Zenklova obratná personální politika tento proces silně zdržovala.⁵³ Demokracie přesto postupně prohrávala, i když v létě 1947 ve straně obhajoval přijetí Marshallova plánu vládou.⁵⁴ Dne 10. září 1947 obdržel Zenkl spolu s ministry Masarykem a Drtinou balíčky označené jako parfém, které však obsahovaly výbušná zařízení. Nástraha byla odhalena a demokratický tisk rozpoutal poslední velkou protikomunistickou kampaň. Stopy nezávislého vyšetřování totiž vedly ke komunistickému

---

⁵⁰ FEIERABEND, Ladislav Karel a BILÍKOVÁ, Magda, ed. *Politické vzpomínky III*. Vyd. 2., upr. Brno: Atlantis, 1994-1996, str. 260.

⁵¹ TOMÁŠEK, Dušan a KVAČEK, Robert. *Causa Emil Hácha*. Historie (Themis). Praha: Themis, 1995, str. 211.

⁵² Tamtéž, str. 212.

⁵³ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Politikové na útěku: osudy změněné 25. únorem 1948*, str. 194.

⁵⁴ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 137.

truhláři z Krčmaně na Olomoucku. Po komunistickém puči bylo vyšetřování zastaveno.⁵⁵ Přes četné spory jako podporu rolníků po velkém suchu nebo tzv. „milionářskou dávkou“ se nezadržitelně blížilo rozuzlení v podobě únorového puče.

Dne 13. února 1948 došlo ke známému vyhocení sporů o dosazování komunistických velitelů do SNB a odvolávání jejich nekomunistických kolegů. Protože ministr vnitra Václav Nosek odmítal zjednat nápravu, podali nekomunističtí ministři v čele s Petrem Zenklem 20. února 1948 demise. Chybou demokratů bylo, že celou situaci podcenili a řešení ponechali výhradně v rukách nemocného Edvarda Beneše. Většina předáků ČSNS se rozjela do regionů, včetně Petra Zenkla, který si v Olomouci neodpustil návštěvu své přítelkyně paní Anderové.⁵⁶ Následný projev 22. února 1948 byl již jen „labutí písní“ demokratické politiky. Několik hodin před tím, byl v Lanškrouně Zenkl dokonce vypískán nejen komunisty, ale i vlastními spolustraníky.⁵⁷

1.7 Útěk z totality komunismu a poslední fáze života

Bezprostředně po únorovém převratu se Zenkl za bedlivého dozoru komunistických strážců stáhl z ministerské budovy, kde pobral nejdůležitější a nejcitlivější spisy, které mohl unést. Ještě ten večer byla zřízena pozorovací stanoviště Státní bezpečnosti okolo jeho bytu.⁵⁸ Strážci provázeli Zenkla na každém kroku, včetně návštěv lékaře. Na nabídky strážců, že jim umožní útěk, manželé Zenklovi nereagovali s vědomím, že se jedná o řízenou provokaci.⁵⁹ Již v březnu mu byla zabavena vila v Jílovišti, jejíž stavbu s takovým úsilím organizoval z Buchenwaldu. Současně StB neustále sondovala Zenklovy záměry ohledně útěku.⁶⁰

---

⁵⁵ Tamtéž, str. 138.

⁵⁶ Tamtéž, str. 140.

⁵⁷ Tamtéž, str. 157.

⁵⁸ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Politikové na útěku: osudy změněné 25. únorem 1948*, str. 196.

⁵⁹ Tamtéž, str. 197.

⁶⁰ Tamtéž, str. 199.

Minulo jaro, začal červenec a útěk stále nepřicházel. Léčky se mýjely účinkem. Nakonec skupina bývalých národních socialistů připravila Zenklovi v parku před ministerstvem vnitra (pod svícnem je největší tma) rychlý automobil, do něhož s manželkou rychle nasedli a prostřednictvím rychlého sledu přesezení do dalších vozů se dostali až k hranicím. Tu nakonec překročili ukrytí ve velkých kufrech v diplomatickém voze americké ambasády. Již druhý den se ocitli ve Frankfurtu nad Mohanem. Ve Státní bezpečnosti probíhalo mimořádné vyšetřování s výsledkem, že útěk zanedbali pracovníci kriminálky, kterými byla StB při sledování doplňována. Do vazby bylo vzato několik strážců.⁶¹ Po 10. srpnu 1948, kdy BBC oznámila úspěšný útěk Zenkla s manželkou na západ, nemohli komunisté již tuto skutečnost tajit. Na konci srpna 1948 se Zenkl v Londýně setkal se svým ministerským kolegou Hubertem Ripkou a bývalým velvyslancem ve Švýcarsku Adriaem a vyslancem ve Francii Noskem. Zde si Zenkl přečetl osobní dopis dr. Beneše doručený francouzskou tajnou službou. Všeobecně se tak uznávalo, že se stal zástupcem Edvarda Beneše ve „třetím zahraničním odboji“. V této souvislosti Zenkl vystupoval proti exilovým Benešovým odpůrcům shromážděným kolem bývalého generála Lva Prchaly.⁶² Zakrátko byl zvolen předsedou Rady svobodného Československa (RSC) a předsedou ČSNS v exilu.⁶³

V září se Zenklovi přesunuli definitivně do Spojených států, kde se shromažďovali nejvýznamnější exiloví představitelé Sověty zabrané Evropy. Dne 20. února 1949 byla RSC definitivně deklarována jako politický orgán československého exilu. Zenkl pravidelně vystupoval na vlnách vysílání Hlasu Ameriky a dodával tak obyvatelům Československa ztracenou naději.⁶⁴ To nezabránilo dalším osobnostem v exilu (Osuský, Peroutka, ...) vydávat se s odkazem na prezidenta Beneše za vedoucí osobnosti exilu. Po smrti Stalina a následujícím politickém uvolnění však význam všech exilových organizací postupně uvaldal a stal se víceméně symbolem a vzpomínkou na někdejší demokratické

---

⁶¹ Tamtéž, str. 208.

⁶² Tamtéž, str. 212.

⁶³ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 102.

⁶⁴ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 173.

svobody v mateřských zemích. Navíc už od roku 1949 provázel československý exil permanentní národnostní spor mezi Čechy a Slováky.⁶⁵ Exil procházel mnoha krizemi, někdy byl podezříván i sám Zenkl z prokomunistických aktivit. V 60. letech oficiální činnost rady i Petra Zenkla ustávala. Zenkl se ještě v únoru 1970 obrátil na její někdejší členy dopisem, ve kterém s ohledem na sovětskou okupaci Československa se pokusil RSČ vzkřísit. Poté se uchýlil jako 90 let starý vdovec k příbuzným v Severní Karolíně, kde dne 3. listopadu roku 1975 zemřel.⁶⁶ Jeho ostatky byly převezeny národními socialisty v roce 1993 do Prahy a slavnostně uloženy vedle jeho manželky na čestném hřbitově Slavín.⁶⁷

---

⁶⁵ ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, str. 108.

⁶⁶ NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*, str. 193.

⁶⁷ Rodinný archiv Zenklových, Pozvánka na slavnostní obřad uložení uren do památníku dne 18. září 1993.

2 JUDr. Jan Zenkl

2.1 Cesta z Vídně do Prahy a úřednická kariéra

Ve druhé části práce se podíváme na synovce Petra Zenkla, který udržoval kontakt s Petrem Zenklem během válečného období a později v roce 1948 se stal obětí komunistického znárodňování.

Narodil se ve Vídni 27. července 1900 jako třetí dítě svých rodičů, Janovi a Adéle Zenklovým, měl dvě starší sestry Adélu a Milenu.⁶⁸ Jeho rodiče se z Tábora do Vídně přestěhovali pravděpodobně kvůli zaměstnání jeho otce.

Ve Vídni chodil do rakouské školy, dále tam studoval i gymnázium, kde maturoval s vyznamenáním. Byl také členem vídeňského Sokola, kde se seznámil se svou budoucí ženou Olgou Vlasákovou, jejíž otec byl vojenský krejčí. Po 1. světové válce se rodina Vlasáková přestěhovala do Prahy. Otec Olgy Vlasákové ovdověl, neboť manželka mu zemřela na následky španělské chřipky, ale protože měl dvě dcery, oženil se podruhé s mladší sestrou své zemřelé ženy, se kterou měl syna Jiřího Vlasáka.⁶⁹ Mladý Jan Zenkl následoval rodinu budoucí snoubenky a přestěhoval se též do Prahy.⁷⁰ V Praze v roce 1919 začal studovat Právnickou fakultu na Univerzitě Karlově. Výsledky měl z počátku výborné, ale postupem času se jeho prospěch zhoršoval a svá studia postupně prodlužoval,⁷¹ protože současně pracoval na nízkých úřednických pozicích pobočky švýcarské firmy na koření a bylinky nazývané Maggi v Praze, v Túních č. 8.⁷²

---

⁶⁸ Matricula Online, Sběrka matrik Vídeň/Dolní Rakousko (východ), Vídeňská arcidiecéze, Sběrka křestních knih 1899–1900. [online]. [cit. 4. 4.2024], dostupné z <https://data.matricula-online.eu/cs/oesterreich/wien/04-st-elisabeth/?page=1>.

⁶⁹ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 14. března 2024 v Mnichovicích.

⁷⁰ Rodinný archiv Zenklových, Rodinná vzpomínka ing. Jana Zenkla.

⁷¹ AUK, fond Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právněhistorická státní zkušební komise v Praze při Univerzitě Karlově, str. 630.

⁷² ABS, fond Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 505, kart. 2, Šetření o osobách, str. 27.

V pozdějších 20. letech už chtěl studií zanechat a věnovat se čistě práci, ale na naléhání své snoubenky Olgy Vlasákové musel studia dokončit, protože mu stále opakovala, že pokud školu nedokončí, tak žádný sňatek s ním nehodlá uzavřít. Na tato slova vzpomíná snacha JUDr. Jana Zenkla, Stanislava Zenklová, když v 60. letech vedli rodinné rozhovory:

„[...] když jsme s manželem (ing. Janem Zenklem)⁷³ si postavili rodinný domek v Mnichovicích, jezdili k nám rádi a často Jan a Olga Zenklovi. Při častých nedělních obědech v novém domku v Mnichovicích jsem se dozvěděla, že moje tchýně Olga měla velkou zásluhu na tom, že můj tchán dostudoval práva. Olga mi často říkala, že její manžel věděl, že by si ho jako nedostudovaného nevezala [...].“⁷⁴

Jan Zenkl na naléhání snoubenky skutečně přistoupil a školu dokončil 30. června 1931.⁷⁵ Sňatek s Olgou Vlasákovou byl uskutečněn o pět dnů později 4. července v Českých Budějovicích, oddával je mons. Alois Tylínek.⁷⁶ V manželství se postupně narodili dva synové, 1. července 1933 Jan Zenkl ml.⁷⁷ a o čtyři roky později Petr Zenkl.⁷⁸

Po dokončení studií se už plně věnoval svému zaměstnání ve švýcarské firmě Maggi, kde se postupně vypracoval až do vrcholových pozic, konkrétně do funkce prokuristy (osoba, která nebyla majitelem, ale měla velké pravomoci k vydávání úkonů a příkazů) a tuto pozici si udržel do roku 1948.⁷⁹

2.2 Druhá světová válka a kontakt s Petrem Zenklem

V období Protektorátu Čechy a Morava JUDr. Jan Zenkl stále pracoval jako prokurista ve firmě Maggi a větší problémy s okupanty neměl, neboť musel vědět, že je pravděpodobně

---

⁷³ Poznámka autora

⁷⁴ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 14. března 2024 v Mnichovicích.

⁷⁵ AUK, fond Matriky Univerzity Karlovy, Matrika doktorů Univerzity Karlovy, str. 3491.

⁷⁶ Rodinný archiv Zenklových, Oddací list JUDr. Jana Zenkla.

⁷⁷ Rodinný archiv Zenklových, Křestní list ing. Jana Zenkla.

⁷⁸ Rodinný archiv Zenklových, Křestní list Petra Zenkla.

⁷⁹ Rodinný archiv, Rodinná vzpomínka ing. Jana Zenkla.

sledovanou osobou a musí se vyvarovat nepřátelským aktivitám. Přesto jej v létě roku 1940 nad ránem navštívilo Gestapo a na místo očekávaného zatčení mu bez jakékoliv kompenzace zabavili osobní automobil.⁸⁰ Jeho strýc Petr Zenkl „stejně štěstí“ jako on neměl a hned v den vypuknutí 2. světové války byl zatčen Gestapem a převezen na Pankráckou věznici, kde byl podroben výslechům. Následovně byl deportován do koncentračního tábora v Dachau, kde pobyl necelé dva týdny a hned poté byl převezen do koncentračního tábora v Buchenwaldu, kde se toto místo stalo na necelých 6 let jeho novým domovem.

Nicméně korespondence mezi strýcem a synovcem v době válečné samozřejmě existovala a lze ji považovat za relativně častou. Cenzura v táborové písárně však důsledně sledovala korespondenci směřovanou podezřelým osobám, mezi něž synovec JUDr. Jan Zenkl nepochybně patřil. Z tohoto důvodu byly obálky nadepisovány dívčím jménem manželky JUDr. Jana Zenkla Olgy, rozené Vlasákové. Korespondence i tak nemohla obsahovat zakázaná témata, jako byla situace na frontách, v koncentračním táboře nebo v Protektorátu. Proto se věnovala většinou rodinným tématům, zajímavá je skutečnost, že uvězněný Zenkl tímto způsobem organizoval dostavbu své rodinné vily v Jílovišti u Prahy.⁸¹ V psaných rodinných vzpomínkách se ing. Jan Zenkl (prasynovec Petra Zenkla) zmiňuje o vile v souvislosti s Hitlerjugend:

„[...] Strýc býval u nás často na obědě, protože teta Pavla trávila většinu času na Jílovišti, kde měli vilku [...] za války v ní byl Hitlerjugend [...].“⁸²

Radka Šustrová se ve své práci zabývá *Erweiterte Kinderlandverschickung (KLV)*, což bylo vysílání německých dětí na venkov za účelem nacistické výchovy a také ochrany před bombardováním. Tam uvádí, že v Jílovišti se nacházel dívčí tábor této akce, který navštívil

---

⁸⁰ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 14. března 2024 v Mnichovicích.

⁸¹ Rodinný archiv Zenklových, Dopis Petra Zenkla z Buchenwaldu datovaný 25. února 1941, přeloženo z německého jazyka autorem práce.

⁸² Rodinný archiv Zenklových, Rodinná vzpomínka ing. Jana Zenkla.

i K. H. Frank – to dokazuje i fotografie, kterou zveřejnila v příloze.⁸³ Dalo by se předpokládat, že dívky byly ubytovány právě v Zenklově vile.

Není třeba dodávat, že korespondence, kvůli sledování jejího obsahu, musela probíhat výhradně v němčině. Ke konci válečného období, tím, jak byly omezovány veškeré dopravní, a tedy i poštovní služby, byla tato komunikace řídnější. Dopisy bylo sice možno vkládat i do balíčků, a tak mohly uniknout cenzuře, na druhou stranu mohly snad padnout do rukou esesáků vykrádajících tyto balíky. Takový objev vyvolal například 22. srpna 1944 souvislosti s bombardováním tábora obrovskou „šťáru“, v jejímž rámci byly zadrženy stovky necenzurovaných dopisů.⁸⁴

V kapitole o Petru Zenkolvi je již zmíněn vězeň Leopold Lukašík. Ač prudké povahy dokázal se skvěle orientovat v táborovém životě, a to díky svému umístění v táborové správě, kam jej vedení zařadilo pro širokou jazykovou vybavenost.⁸⁵ Nebyl komunistou, a proto si Petra Zenkla mimořádně oblíbil a snažil se mu až do posledního dne nacistické správy všemožně pomáhat. Jednou z takových forem pomoci bylo i stažení korespondence od JUDr. Jana Zenkla na svou osobu jako adresáta, čímž došlo k rozmělnění relativně časté korespondence s domovem. Není bez zajímavosti, že Lukašíkův charakter se projevil i po komunistickém převratu, kdy Lukašík se jako jeden z mála nadále s Petrem Zenklem setkával.⁸⁶

Prostřednictvím korespondence s JUDr. Janem Zenklem udržoval i letitý zvyk – zaslat kytici v den narozenin své ženy se stuhou obsahující nejen věnování, ale i aktuální výročí.⁸⁷

---

⁸³ ŠUSTROVÁ, Radka. *Projekt Erweiterte Kinderlandverschickung v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1940–1945*, (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2011, str. 83.

⁸⁴ ZENKL, Petr: *Mozaika vzpomínek*, str. 72.

⁸⁵ Tamtéž, str. 59.

⁸⁶ Tamtéž, str. 60.

⁸⁷ Tamtéž, str. 66.

„[...] ještě Vás prosím, abyste informovali paní doktorku, že má na 26. června obstarat květiny a na 29. června ještě pěkný dárek mé Pavle [...].“⁸⁸

Komunisté po válce rozšiřovali fámu, že udržoval nadstandardní vztahy s esesáckým vedením tábora a kytice objednával pro manželku jeho velitele, proslulou sadistkou Ilsou Kochovou.⁸⁹

Smutnou kuriozitou jest zprostředkovaná korespondence (opět prostřednictvím JUDr. Jana Zenkla), vzhledem k relativně klidnému počátku roku 1940, s německými berlínskými advokáty dr. Moeserem a dr. von Steinem. Ti patřili právě do okruhu známých jeho synovce, právního zástupce firmy Maggi. Jejich prostřednictvím se, v jakési naivní důvěře v existenci právního řádu, pokoušel změnit rozhodnutí nacistických orgánů o umístění Petra Zenkla v koncentračním táboře. Dr. Moeser se vymluvil na svou specializaci v oblasti duševního vlastnictví. Přislíbil předání dopisu svému kolegovi dr. von Steinovi.

„Děkuji Vám za Váš laskavý dopis ze dne 17. května [...] vzhledem k tomu, že se ve své praxi specializuji na oblast práva duševního vlastnictví, nemám žádné zkušenosti s politickými záležitostmi [...] rád bych se proto zeptal, zda by pro Vás bylo přijatelné, kdybych věc předal baronovi V. Steinovi, advokátovi, Berlín W 35, Viktoriastr. 2. Pan von Stein, s nímž se přátelím již řadu let, má v dané oblasti dlouholeté zkušenosti, a je proto jistě nejvhodnějším člověkem, který může v dané věci podniknout příslušné kroky [...].“⁹⁰

Ale i snahy dr. Steina vyzněly naprázdno, což lze snadno usoudit ze skutečnosti, že Zenkl zůstal uvězněn do konce války, i když další důkazné archiválie chybí.

„(...) po návratu z cesty jsem našel na stole Váš dopis ve věci Vašeho strýce spolu s dopisem pana von Moesera, advokáta, ze dne 19. června. Jsem připraven se touto záležitostí zabývat ...zároveň bych Vás chtěl požádat o uvedení jmen některých

---

⁸⁸ Rodinný archiv Zenklových, Dopis Petra Zenkla z Buchenwaldu datovaný 7. května 1941, přeloženo z německého jazyka autorem práce.

⁸⁹ ZENKL, Petr. *Mozaika vzpomínek*, str. 66.

⁹⁰ Rodinný archiv Zenklových, Dopis německého právníka R. Moesera datovaný 19. června 1940, přeloženo z německého jazyka autorem práce.

*významných německých osobností v Praze, které znají postoj Vašeho strýce a byly by ochotny jej v případě dotazů potvrdit [...].*⁹¹

Vzájemnou korespondenci obou mužů „Zenklova rodu“ ukončili až známé události končící války na jaře 1945.

2.3 Počátky znárodňování v Československu

V této kapitole by bylo na místě shrnout procesy znárodňování po 2. světové válce, které se týkaly i firmy Maggi, ve které JUDr. Jan Zenkl pracoval. Po „mnichovské zradě“ v roce 1938 se prezident Edvard Beneš už nechtěl spoléhat pouze na západní mocnosti, a uvažoval o možné spolupráci s komunisty z Moskvy. V březnu 1945 se opět vydává do Moskvy (první cesta v prosinci 1943), aby se s komunistickými představiteli dohodnul na spolupráci v poválečném Československu a uspořádání nové vlády. Benešovy představy o novém státě bylo vytvoření „mostu“ mezi východem a západem a členové nové vlády měli být zastoupeni výhradně nejdůležitějšími stranami do tzv. Národní fronty Čechů a Slováků. Skutečnost NF potvrdil i Košický vládní program z 5. dubna 1945, jehož součástí bylo i provádění znárodňovacích procedur v nové republice, v této době se ovšem mluvilo o movitém i nemovitém majetku nepřátel Československa, hlavně Němců a Maďarů. Týkalo se to i majetku kolaborantů, kteří inklinovali k nepřítelům a věřili ve finální vítězství osy.⁹²

Další silou k provádění znárodňovacích akcí byly dekrety prezidenta republiky (známé též jako Benešovy dekrety), které měly dočasně nahradit vydávání zákonů parlamentem a měly stejnou váhu. O znárodňovacích dekretech mluví Beneš v červnu 1945, protože se vyskytl problém s Rudou armádou, která zabírala veškeré průmyslové podniky, ovládané za války Němci, jako válečnou kořist, ovšem podle úmluv z Moskvy měly být tyto podniky předány čsl. vládě. Napětí se postupně snižovalo až od 7. června 1945, kdy předseda vlády Zdeněk Fierlinger spolu s místopředsedou Klementem Gottwaldem se sešli se sovětským maršálem Koněvem a projednávali „moskevskou úmluvu“, kde byly dohodnuty podmínky

---

⁹¹ Rodinný archiv Zenklových, Dopis německého právníka V. Steina datovaný 24. června 1940, přeloženo z německého jazyka autorem práce.

⁹² KUKLÍK, Jan. *Znárodně Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. 20. století. Praha: Auditorium, 2010, str. 138.

ohledně válečné kořisti. Beneš, i na popud těchto aktivit, později 24. října 1945 vydal dekrety o znárodnění, konkrétně dekret č. 100/1945 Sb. „o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků“, č. 101/1945 Sb. „o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského“, č. 102/1945 Sb. „o znárodnění akciových bank“, č. 103/1945 Sb. „o znárodnění soukromých pojišťoven“ a č. 104/1945 Sb. „o závodních a podnikových radách“.⁹³

2.4 Zenkl je na řadě, znárodnění v moci komunistů

Znárodnění po únoru 1948, někdy nazýváno i „druhou vlnou“, bylo sestavováno už výhradně hospodářskými odborníky z řad funkcionářů KSČ. Zdeněk Fierlinger z pozice ministra průmyslu na začátku dubna 1948 prohlásil, že je třeba se postavit k napáchaným škodám způsobeným kapitalistickým režimem, který si československý lid tak houževnatě přeje napravit.⁹⁴ Po zákonné stránce došlo ke dvěma opatřením k budoucímu počínání: uskutečnily se buď úpravy nebo převzetí starých znárodnovacích zákonů (konkrétně šlo o Benešovy dekrety vydané v roce 1945), nebo se zákony podle potřeb vytvořily zcela nové. Potvrzení těchto faktů přišlo 28. dubna 1948, kdy došlo k vytvoření nových zákonů: č. 114/1948 Sb., který převzal dekrety prezidenta republiky č. 100 a 101/1945 Sb., a dále byl vytvořen nový č. 115/1948 Sb. „o znárodnění dalších průmyslových a jiných výrobních podniků a závodů v oboru potravinářském a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků tohoto oboru“.⁹⁵

Ve druhé polovině roku 1948 došlo i ke znárodnění české pobočky švýcarské firmy Maggi, jejímž byl JUDr. Jan Zenkl prokuristou pro území tehdejšího Československa. V průběhu znárodnovacího procesu ve znárodnovacím protokolu ze dne 14. prosince 1948 je uvedena u JUDr. Jana Zenkla poznámka:

---

⁹³ PARLAMENT ČR, *Dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše (Benešovy dekrety)*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/>.

⁹⁴ KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. 20. století, str. 306.

⁹⁵ Tamtéž, str. 308.

*„Proti jmenovanému po stránce národnostní a státoobčanské nejsou námitky, avšak jmenovaný jest příbuzný bývalého předsedy nár. soc. strany dra. Petra Zenkla“.*⁹⁶

Komunisté ve svém znárodňovacím protokolu uváděli, že firma Maggi se chovala nepřátelsky k Československu již od 30. let, kterou řídil tehdejší ředitel Jan Dietiker ve spojení s Berlínem a současně mu napomáhal Miroslav Čistecský, který kompromitující materiál při poválečné domovní prohlídce překotně spálil v kotli ústředního topení. Dále se v protokolu uvádí, že v době války firma významně přispívala mimo jiné na německý Červený kříž, zimní pomoc a Háchův fond, ale pravděpodobně se jedná o zkreslené informace. Dále následuje již jen šetření o vedoucích osobách firmy, mezi nimiž figuruje i JUDr. Jan Zenkl (viz výše).⁹⁷

JUDr. Jan Zenkl byl samozřejmě znárodněním připraven o místo prokuristy v hlavním městě v Praze a jako kompenzace mu bylo přiděleno místo vedoucího počítačové čtyř nově vznikajícího národního podniku „VITANA“⁹⁸ (název Maggi nemohl zůstat zachován pro mezinárodně ochrannou známku). V této pozici pracoval až do roku 1953, kdy mu byl udělen invalidní důchod. Této „výsady“ dosáhl za pomoci posudku lékaře MUDr. Rosenberga, kterému Zenklovi pomohli v čase Protektorátu.⁹⁹ Tím veřejný život spíše méně angažovaného JUDr. Jana Zenkla defacto skončil.¹⁰⁰

K jeho následujícímu životu se však váže ještě jedna kuriozní epizoda. V roce 1963, tedy za relativního uvolnění poměrů v ČSSR, se přihlásil do soutěže Československého rozhlasu o znalostech Sibiře, ve které zvítězil. První cenou byl zájezd do Moskvy, kde se na slavnostní recepci setkal s Nikitou Chruščovem. Ten jej v krátkém rozhovoru vyzval, aby mu upřímně prozradil, co se mu v Moskvě nelíbilo. JUDr. Jan Zenkl odpověděl, že

---

⁹⁶ ABS, fond Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 505, kart. 2, Šetření o osobách, str. 27.

⁹⁷ Tamtéž, str. 30.

⁹⁸ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 14. března 2024 v Mnichovicích.

⁹⁹ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 14. března 2024 v Mnichovicích.

¹⁰⁰ Rodinný archiv Zenklových, Rodinná vzpomínka ing. Jana Zenkla.

množství alkoholiků v ulicích hlavního města. Chruščov přisvědčil, že toto je v Sovětském svazu opravdu závažný problém a tím krátké setkání skončilo.¹⁰¹

JUDr. Jan Zenkl zemřel, obklopen rodinami svých dvou synů a třemi vnoučaty 8. října 1977 ve svém pražském bytě.¹⁰²

---

¹⁰¹ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 14. března 2024 v Mnichovicích.

¹⁰² Rodinný archiv Zenklových, Úmrtní list JUDr. Jana Zenkla.

3 Rudolf Zenkl

3.1 Mládí a činnost do roku 1948

Ve třetí části se zaměříme na bratra Petra Zenkla, který byl komunistickým režimem stíhán pro údajnou „protistátní činnost“ a následně strávil několik let ve vězení.

Rudolf Zenkl se narodil 7. dubna 1882 v Táboře manželům Petrovi a Veronice Zenklovým jako sedmý syn.¹⁰³ V mládí navštěvoval reálné gymnázium v Táboře, kde následně v roce 1902 odmaturoval s velmi dobrým výsledkem. Poté studoval v Praze Právnickou fakultu na německé Karlo-Ferdinandově univerzitě,¹⁰⁴ a díky těmto nabytým zkušenostem si doma v Táboře přes víkendy přivydělával v advokátní kanceláři, vedená Dr. Bohumilem Hronem, jako pomocná síla. Svá studia musel po čtyřech semestrech ukončit z důvodu vážného onemocnění matky a vrátil se zpět do svého rodného města. I přes všechno Rudolfovo úsilí a péči matka stejný rok na následky nemoci zemřela.¹⁰⁵

V Táboře se po návratu seznámil s Janou Svatošovou, dcerou Bedřicha a Antonie Svatošových, se kterou se v roce 1908 oženil.¹⁰⁶ Manželství bylo šťastné, a následující rok měli spolu i dceru Janu. Dcera se později provdala za obchodníka Františka Mirovského, a přestěhovala se do Prahy a Rudolf ji pravidelně chodil navštěvovat a v důchodovém věku jí hlídal děti.¹⁰⁷

V roce 1905 vstoupil do služeb Zemského výboru v Praze, kde pracoval jako účetní v různých referátech a zde svoji činnost provozoval až do roku 1928. Následně se stal

---

¹⁰³ SOA Třeboň, Sbirka matrik Jihočeského kraje, Římskokatolická farnost Tábor, matrika narozených 1587–1930.

¹⁰⁴ AUK, fond Právnická fakulta Německé univerzity v Praze, Právněhistorická státní zkušební komise v Praze při německé Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, str. 13609.

¹⁰⁵ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 34, Sepsaný životopis Rudolfa Zenkla, str. 14.

¹⁰⁶ SOA Třeboň, Sbirka matrik Jihočeského kraje, Římskokatolická farnost Tábor, matrika oddaných 1587–1930.

¹⁰⁷ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 34, Sepsaný životopis Rudolfa Zenkla, str. 14.

ředitelem Pražské spořitelny v Karlíně, kde zhruba 20 let získával zkušenosti v oboru finančnictví a funkci vykonával až do února 1948, kdy odešel do důchodu.¹⁰⁸

V politické sféře se angažoval až v období po 1. světové válce, inklinoval stejně jako jeho bratr Petr k národním socialistům, ovšem ve straně zůstal do roku 1930, poté se přidal k Republikánské straně zemědělského a malorolnického lidu, známé pod obecným označením „agrárníci“, u které setrval do německé okupace 1939. Během období Protektorátu Čechy a Morava nebyl členem žádné strany a držel se v ústraní až do osvobození Československa. Po osvobození se svojí manželkou odstěhoval z Prahy do Poděbrad a do práce po dobu tří let musel každodenně dojíždět. V roce 1945 vstoupil opět do Československé strany národně socialistické, kdy v tuto dobu byl předsedou strany jeho bratr Petr Zenkl.¹⁰⁹

3.2 Politická změna roku 1948

V únoru roku 1948 došlo ke známému zvratu v Československu k tzv. „komunistickému puči“ a moci v zemi se ujali komunisté. Ti okamžitě započali budování socialismu v zemi, které zasahovalo téměř do všech sektorů fungování státu v justici, ekonomice, zemědělství atd. Velkým zájmem KSČ bylo také vypořádat se s osobami a institucemi, které byly v opozici proti komunistům, tj. hlavně vojáci bojující v západních armádách za 2. světové války a politici demokratických stran. Jak už bylo zmíněno, tak Rudolf Zenkl po 2. světové válce vstoupil opět do ČSNS, kde byl v tu dobu jeho bratr, Petr Zenkl předsedou a po únorových událostech byli oba v očích komunistů nepřáteli.

Po únorovém převratu se komunisté začali ve velkém vypořádávat s demokratickými stranami ve státě. Svými mechanismy ve stylu represí přispěli k oslabení vedoucích orgánů stran a ty neměly nejmenší šanci na měnící se poměry nějak reagovat. Ve stranách tak vedení začali ovládat lidé, kteří už dříve s komunisty spolupracovali a pomáhali jim. Postupně vytvářeli výbory, ve kterých se hlasovalo o dosazování do funkcí, jak vyšší, tak i

---

¹⁰⁸ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 34, Sepsaný životopis Rudolfa Zenkla, str. 14.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 15.

nižší instance, a dosavadní lidé byli přesouváni na vedlejší kolej.¹¹⁰ Původní funkcionáři přitom nekladli velký odpor, členové se většinou vzdali svých rolí a kolaboranty nechali dělat jejich úkony. Bývalí příslušníci demokratických stran se poté rozdělili na dvě skupiny: První skupinou byli lidé, kteří přestali věřit původnímu zřízení a začali spolupracovat s komunisty nebo dokonce vstupovali i do KSČ. Druhou většinovou skupinou byli ovšem ti, kteří se nesmířili s novými politickými poměry v Československu, a odmítali přijmout tyto skutečnosti.¹¹¹ Funkcionáři demokratických stran se rozhodli proto pro „odporovou“ činnost, ovšem nebyla zahájena hned po únoru 1948, ale trvalo několik měsíců než se „neformální“ odboj sestavil, protože tito lidé se po propuštění ze zaměstnání potýkali s problémy ohledně financí a dále u nich panoval jistý strach a nejistota. Schůzky bývalých straníků tak započaly také se zpožděním a z počátku neměly tolik protikomunistický ráz.¹¹² V rámci strany národně socialistické se po emigraci dr. Petra Zenkla utvořila skupina tzv. „politická šestka“ složená z Milady Horákové, Františka Račanského, Josefa Čupery, Karla Šobra, Františka Dlouhého a Josefa Nestávala.¹¹³ Poslední jmenovaný se měl podle instrukcí z exilu od Petra Zenkla ujmout vedení národních socialistů za Petra Zenkla. Středem jednání této skupiny byly diskuse a návrhy v okruhu hospodářství, náboženského fungování a politického chodu po pádu komunistické diktatury v Československu a ochrana členů ČSNS. V září 1948 se zorganizovalo setkání i s dalšími nekomunistickými funkcionáři ze stran sociálních demokratů a lidovců na faře ve VINOŘI, kde se měli dohodnout o společné spolupráci v následujících měsících. Plány ovšem nebyly realizovány, protože členové těchto „ilegálních skupin“ byli sledováni Státní bezpečností a v průběhu roku 1949 byli

---

¹¹⁰ KAPLAN, Karel. *Největší politický proces "M. Horáková a spol."*. 2. vyd. Knihy dokumenty. Brno: Doplněk, 1996, str. 11.

¹¹¹ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Poznávání komunistické minulosti. Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 66.

¹¹² KAPLAN, Karel. *Největší politický proces: "M. Horáková a spol."*, str. 18.

¹¹³ ÚSTR, *Národněsocialistická „politická šestka“*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/narodne-socialisticka-politicka-sestka/>.

pozatýkáni a v následujících procesech odsouzení a buď popraveni (Milada Horáková) nebo uvěznění na několik let.¹¹⁴

V rámci těchto souvislostí nás zajímá především osobnost dr. Josefa Nestávala, který podle vyšetřování StB měl na svědomí vedení podřízených organizací „politické šestky“, mezi ně patřila i skupina ing. Františka Klímy, která se skládala z řad odborníků na finance a hospodářské otázky. Skupina měla mít název tzv. „Hospodářská rada“, měl s ní být spojen i Rudolf Zenkl, neboť ho neustále kontaktovali Klíma s Třeškou a požadovali spolupráci.¹¹⁵

3.3 Spolupráce s Františkem Klímou a spol.

Státní bezpečnost svými mechanismy prováděla vyšetřování organizací, které podle jejího mínění jednaly protistátně a patřičně musela učinit určitá opatření. Své výsledky šetření zapisovala do svazku pod názvem „Akce Střed“¹¹⁶ a každá určitá skupina měla svůj další podsvazek, v případě činnosti ing. Klímy a jeho spolupracovníků byl evidován jménem „Klíma a spol.“. Z názvu podsvazku, a i podle vyšetřování StB, by mělo vyplývat, že ing. Klíma byl zakladatelem a iniciátorem sdružení „Hospodářská rada“. Všechno započalo po únorových událostech, kdy podle vyšetřovatelů z iniciativy Klímy (se spojením s Josefem Nestávalem) došlo v dubnu 1948 ke schůzce bývalých funkcionářů ČSNS z pražského kraje v kavárně „VLTAVA“ v Praze. Na schůzi byli přítomni František Klíma, Josef Třeška, Antonín Šindelář, František Parez, Zdeněk Dvořák, Rudolf Vrkoč, Antonín Sum a Bohumil Klíma. Ve „Vltavě“ se projednávaly únorové události a ekonomický plán po „touženém převratu v ČSR“, každý přítomný dostal okruh hospodářského sektoru, na který měl vypracovat plán a dále vytipoval lidi, kteří by se zapojili do organizace. Do vedoucí úlohy a koordinací si navrhli Josefa Nestávala, a byli po něm požadovány instrukce a

---

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 34, Zápis o výpovědi Rudolfa Zenkla, str. 20.

¹¹⁶ KAPLAN, Karel. *Největší politický proces: "M. Horáková a spol."*, str. 121.

rozkazy k další organizační činnosti, což vyšetřovatelé pojali tak, že se Nestával zhostil role „vedení záškodnického spiknutí proti republice“.¹¹⁷

Po schůzi ing. Klíma spolu s Josefem Třeškou zahájili plnění přidělených úkolů v podobě sestavování hospodářského plánu a vytipování „spolehlivých“ osob, a ke spolupráci v organizaci si vyhlédli právě Rudolfa Zenkla. Ten se s Klímou znal z už předešlých let, konkrétně po osvobození v roce 1945, kdy v Pražské spořitelně Zenkl zastával funkci ředitele, a ing. Klíma se stal jeho náměstkem.¹¹⁸ Organizátoři jeli koncem května 1948 do Poděbrad, aby informovali Rudolfa Zenkla o skupině, avšak doma ho nezastihli, protože Rudolf byl v tu dobu na návštěvě u svého bratra (Bedřicha Zenkla) v Nymburce. Vydali se poté do Nymburka, kde nakonec Rudolfa zastihli a informovali ho o setkání v Praze, a požádali ho rovněž, aby informoval i svého bratra (Petra Zenkla) o schůzce ve „Vltavě“ a také, aby zhodnotil Klímův sestavený hospodářský plán.¹¹⁹ Rudolf slíbil, že návrhy s bratrem projedná, jakmile ho navštíví v Praze. U výsledku Rudolf Zenkl uvádí, že se v květnových dnech tak s ním setkává a projednává žádost ing. Klímy, avšak Petr Zenkl bratrovi sdělil, že informace ohledně schůze jsou mu již známy, neboť už mu zprávu předala Růžena Pelantová. Se všemi návrhy Zenkl souhlasil, měl jenom drobné připomínky k hospodářskému programu ing. Klímy, které by měl přepracovat.¹²⁰

Setkání s Klímou se konala na různých místech, nejčastěji v jejich bydlech nebo dokonce v bytě Rudolfovy dcery Jany Mirovské v Praze.¹²¹ Tak to pokračovalo až do července 1948, kdy byl Rudolf Zenkl u bratra na návštěvě naposledy, neboť v srpnu téhož roku Petr Zenkl se svou manželkou odešel za hranice na Západ, přesto setkání s Klímou i přes útek bratra nadále pokračovala.

---

¹¹⁷ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 58, Zpráva o vyšetřování, str. 72.

¹¹⁸ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 34, Zápis o výpovědi Rudolfa Zenkla, str. 26.

¹¹⁹ Tamtéž, str. 27.

¹²⁰ Tamtéž, str. 28.

¹²¹ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 58, Zpráva o vyšetřování, str. 73.

Podle vyšetřovacích protokolů chtěl v říjnu 1948 Klíma po Zenklovi, aby se sešel s lidmi, kteří mu vypracovávají jednotlivé hospodářské úseky a jestli by jim nebyl ochoten „přidat ruku k dílu“. Zenkl projevil ochotu a na požadavek přistoupil. Při tomto setkání se seznámil s Klímovými pomocníky, s Čestmírem Nešvarou, Janem Hanouskem, Aloisem Krausem, Vojtěchem Hueberem a Františkem Přeučilem. Zenkl nabyl dojmu, že Klímovým záměrem spíše bylo, aby potvrdil tvrzení, že byl Klíma pověřen jeho bratrem Petrem Zenklem, k vypracování hospodářského programu, jakmile dojde ke změně politických poměrů v ČSR, a tím měl podepřít jeho autoritu ve skupině. Dále členům přislíbil, kdyby potřebovali poradit ohledně hospodářských otázek, na které bude znát odpověď, ať se neváhají na něj obrátit.¹²²

Dále se dovídáme z vyšetřování StB (výslech Rudolfa Zenkla), že Rudolf Zenkl se během roku 1949 sešel s dr. Josefem Nestávalem. Na přelomu března a dubna přišel do bytu jeho dcery František Klíma, kde byl Rudolf Zenkl zrovna na návštěvě, a sdělil mu informaci, že Nestával chce s ním mluvit. Zenkl souhlasil a o pár dnů později se sešli, ale setkání se neslo v duchu přátelského povídání, hlavně dotazy Nestávala ohledně Petra Zenkla, jestli má o něm nějaké zprávy a dále jaký postoj k němu měl. Zenkl odpověděl, že v kontaktu s bratrem není a podle rozhovorů co s bratrem měl, než utekl, stavěl se k Nestávalovi velmi kladně, považoval ho za spolehlivého a má v něm plnou důvěru. Na konci setkání Zenkl slíbil Nestávalovi, že kdyby měl nové zprávy nebo informace tak mu je v nejbližší době sdělí.¹²³ Další setkání se uskutečnilo opět z iniciativy Františka Klímy v Třeškově dílně v Praze v červnu 1949. U výslechu Zenkl uvádí, že před tím se zastavili u něho v Poděbradech Klíma a Třeška s prosbou o radu k Josefu Nestávalovi, poněvadž podle jejich názoru není potřebně aktivní a jestli by nebyl tak ochotný a promluvil s ním. Při setkání se nejprve Nestával opět zeptal na osobu Petra Zenkla, jestli nejsou nové zprávy. Dále projednávali i s Klímou a Třeškou debatu o hospodářsko-politických plánech a jejich vizech do budoucna. Po schůzi Zenkl doprovodil Nestávala k tramvaji a při této příležitosti se ho Nestával zeptal, zda opravdu nemá zprávy od svého bratra a měl tušení, že nemůže

---

¹²² ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 34, Zápis o výpovědi Rudolfa Zenkla, str. 30.

¹²³ Tamtéž, str. 35.

veřejně tyto informace sdělovat. Odpověděl, že ho v dubnu roku 1949 v Poděbradech navštívil neznámý mladík, kterého před tím nikdy neviděl a přinesl lístek, na kterém bylo napsáno:

*„do Vánoc se uvidíme [...] „P““.*¹²⁴

K tomu konstatoval, že je velice nepravděpodobné, že by to psal on nebo jeho manželka Pavla, protože psaný rukopis neodpovídal ani jednomu z nich.¹²⁵

Poslední setkání s ing. Františkem Klímou byla v říjnu 1949, kde byl přítomný i Bohumil Klíma, projednávali s Rudolfem Zenklem kriticky politické a hospodářské poměry ve státě a byl opět zván na schůzi „Hospodářské rady“. Tam by se měly projednat návrhy, kdo bude jakou funkci ve státě zastávat po pádu komunistů. Zenkl pronesl návrhy konkrétně u obou Klímů, kde ing. František Klíma by měl zastávat funkci tajemníka ministra financí a jmenovec Bohumil Klíma se měl stát generálním tajemníkem „Hospodářské rady strany národně socialistické“. K tomu se ing. Klíma nevyjádřil, a Zenkl byl v domněnku, že navrhované funkce jsou pro něj příliš malé. Nakonec padla i diskuse k memorandu, které mělo být odeslané do zahraničí na podporu uznání Rady svobodného Československa v diplomacii.¹²⁶

Začátkem listopadu 1949 přišel za Zenklem jeden z bývalých členů ČSNS, který mu sdělil, že v Praze proběhlo několik zatýkacích akcí členů jeho strany jako byli Zemínová, Nestával, Čupera a další. Dále ho poprosil, aby zjistil, zda byl zatčen i jeho přítel Jaroš, který pronajímal restauraci určenou k schůzím bývalých straníků ČSNS. Za pár dnů se Zenkl vypravil do Prahy, aby vyhledal Josefa Třešku a zeptal se ho co se v Praze děje. Ten mu zprávy o zatýkání potvrdil, o Jarošovi se nedověděl nic.¹²⁷ Z Prahy se vrátil do

---

¹²⁴ Tamtéž, str. 35

¹²⁵ Tamtéž, str. 34

¹²⁶ Tamtéž, str. 49

¹²⁷ Tamtéž, str. 50.

Poděbrad a o zhruba o měsíc později došla řada i na něj a 1. prosince 1949 byl též zatčen.¹²⁸

3.4 Procesy a vězení

Rudolf Zenkl byl příslušníky Státní bezpečnosti zadržen, převezen do Krajské vazební věznice, tvrdě vyslýchán, a následně byl připravován na procesy uskutečněné ve stejném roce. Procesy byly vykonstruovány podle předem sestavených výpovědí, které se obžalovaní a svědci byli nuceni učit nazpaměť, a poté pronést přesně před soudem. Od 31. května do 8. června 1950 probíhal největší politický proces známý „Soudní líčení s dr. Miladou Horákovou a spol.“ a souzeno s ní bylo dalších 12 osob – Josef Nestával, František Přeučil, Jan Buchal, Vojtěch Dundr, Jiří Hejda, Antonie Kleinerová, Závěš Kalandra, Jiří Křížek, Oldřich Pecl, Zdeněk Peška, Bedřich Hostička a Františka Zemínová. Téměř všichni byli funkcionáři demokratických stran, výjimkou byl Kalandra, který byl v procesu označen za „trockistu“.¹²⁹ Rudolf Zenkl byl do procesu zařazen jako svědek spolu s Ing. Františkem Klímou, Karlem Vágnerem a Leontýnou Neumannovou ve věci obžalovaného Josefa Nestávala.¹³⁰ Do procesu byl vybrán, aby z pozice svědka popisoval korespondenci a kontakty se západními emigranty, ale také z důvodu, že byl bratrem Petra Zenkla a měl ho v procesu nahradit a nějakým způsobem zastupovat, neboť ten byl na západě a komunisté neměli k němu přístup.¹³¹ Po monstrprocesu přišli na řadu i skupiny spolupracovníků ilegálního vedení, mezi nimi byla i skupina „Klíma a spol.“. Trestní oznámení bylo podáno 29. června 1950 a ve skupině bylo zahrnuto 12 osob, kromě Rudolfa Zenkla to byli František Klíma, Bohumil Klíma, František Parez, Josef Třeška, Josef Balej, Rudolf Vrkoč, Vojtěch Hueber, Alois Krause, Jan Hanousek, Čestmír Nešvara a Antonín Šindelář. Hlavní přelíčení se konalo 25. – 28. července 1950 u Státního soudu

---

¹²⁸ NA, fond Správa Sboru nápravné výchovy – osobní spisy, sign. Rudolf Zenkl, Evidenční karta vězně, str. 1.

¹²⁹ KAPLAN, Karel. *Největší politický proces: "M. Horáková a spol."*, str. 135.

¹³⁰ ABS, fond centrálních útvarů unitárního ministerstva vnitra a Federálního ministerstva vnitra, sign. A 2/1 i.j. 3, Návrh na politické procesy, str. 131.

¹³¹ *Proces H. 7. díl. Den sedmý* [dokumentární série]. Režie Martin VADAS. ČT iVysílání, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10153697395-proces-h/207562268640007/>.

v Praze na Pankráci. Zenkl byl odsouzen podle zákona 231/48 Sb. pro trestné činy velezrady a vyzvědačství k 18 letům odnětí svobody a k peněžnímu trestu ve výši 50 000 Kčs.¹³² K výkonu trestu ve věku 68 let nastoupil okamžitě a bylo mu přiděleno vězeňské číslo 1622. Za dobu, co byl uvězněný, vystřídal mnoho věznic v republice, jako například v Praze-Ruzyni, na Mírově, v Leopoldově a v Brně.¹³³

Rudolf Zenkl první zkušenosti s vězením nenesl dobře a trpěl velkými úzkostmi. Jeden z jeho spoluvězňů, Vojtěch Klečka, vzpomíná na první setkání se Zenklem, kde ho popisuje jako „hezkého starce“ a často s ním pro útěchu vedl rozhovory o rodině. Zenkl se pokusil v Ruzyni i o sebevraždu pomocí ručníků, které jim následně bachaři zabavili, ono provedení popisuje Klečka takto:

„[...] a jak je ten výčnělek toho záchodu, tak to vyšpekuloval, dal si přesně pas na tu hranu, a ručník pustil a dopadl tady na tohleto (pravděpodobně tvrdá část záchodového provedení)¹³⁴ [...] no ale nezemřel.“¹³⁵

Rudolf Zenkl ze smutku napsal i báseň, kterou později věnoval Vojtěchu Klečkovi, a prosil ho, aby se ji naučil nazpaměť a poté až ho pustí z vězení, aby ji předal jeho rodině, protože Zenkl nevěřil, že by opustil vzhledem k věku vězení, a mladý spoluvězeň, který měl daleko větší pravděpodobnost dožití svobody, vzpomíná na jeho slova:

„Vojtěše, ty jsi mladší než já [...] až tě pustěj, tak to prosím tě sděl mojí rodině [...].“¹³⁶

V průběhu věznění se Zenkl potýkal se zdravotními problémy, jednak kvůli vysokému věku, ale také i těžké práci ve věznicích. Podle lékařského posudku byl od roku 1953

---

¹³² ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. V-6301 MV, kart. 32, Usnesení Státního soudu, str. 276.

¹³³ NA, fond Správa Sboru nápravné výchovy – osobní spisy, sign. Rudolf Zenkl, Evidenční karta vězně, str. 3.

¹³⁴ Poznámka autora

¹³⁵ Audiozáznam rozhovoru s pamětníkem Vojtěchem Klečkou (narozen 17. února 1921), rozhovor veden pracovníky Paměť národa dne 22. dubna 2010 v Praze. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/klecka-vojtech-1921>.

¹³⁶ Tamtéž.

neschopen těžkých manuálních prací a zadali mu úkoly typu čištění hrachu a fazolí. O rok později z důvodů zmenšení tělesné hmotnosti musel prodělat operaci uskřínuté kýly. Dále v roce 1955 onemocněl infekční žloutenkou a často z Leopoldova byl opakovaně přesouván do Brna na léčení. V následujícím roce prodělal další operaci, tentokrát šedého zákalu.¹³⁷

Zenkla často chodila do věznic navštěvovat jeho dcera Jana Mirovská s jejím manželem a někdy i s dětmi. Snažila se s ním setkávat pravidelně každý měsíc od roku 1953 až do konce jeho trestu, ale podařilo se jí uskutečnit pouze 14 návštěv.¹³⁸

Zenkl během pobytu ve věznicích opakovaně žádal o milost a snížení trestu, ale v průběhu 50. let mu všechny žádosti byly zamítnuty. Z vězení ho nakonec vysvobodila amnestie prezidenta republiky z 9. května 1960 u příležitosti 15. výročí osvobození Československa Rudou armádou.¹³⁹ Podle části I., článku 1, 1. odstavce, který je ve znění:

„Promíjím osobám, které se dopustily trestných činů proti republice, s výjimkou osob uvedených v čl. II, tresty odnětí svobody pravomocně uložené nebo zbytky těchto trestů pod podmínkou, že se do deseti let od tohoto rozhodnutí nedopustí úmyslného trestného činu.“¹⁴⁰

Podle zmíněného článku mu trest odnětí svobody byl zmírněn na podmíněčný ve zbytku určeného vězení na 7 let 6 měsíců a 22 dnů. Jak bylo v zákoně zmíněno, tak současně nesměl učinit úmyslný trestný čin, což by mělo pravděpodobně za následek opětovného vězení. Dále mu byl zmírněn i peněžitý trest podle znění části I., článku 1., 3. odstavce:

---

¹³⁷ NA, fond Správa Sboru nápravné výchovy – osobní spisy, sign. Rudolf Zenkl, Lékařská zpráva z vězeňské nemocnice v Leopoldově, str. 24.

¹³⁸ Tamtéž, Protokol o návštěvách, str. 59.

¹³⁹ NA, fond Státní soud Praha, sign. Or I/V 63/50, Usnesení KS Praha, str. 917.

¹⁴⁰ E-Sbírka zákonů ČR, Čl. 1 bod 1 rozhodnutí Prezidenta republiky a vlády Republiky československé č. 54/1960 Sb., o amnestii, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.e-sbirka.cz/sb/1960/54?zalozka=text>.

„Propuštěným osobám podle čl. 1 odst. 1, 2 tohoto rozhodnutí promíjím zároveň vedlejší trest ztráty čestných práv občanských a dosud nezaplacené peněžité tresty nebo jejich zbytky.“¹⁴¹

Z původních 50 000 Kčs, které mu soud v roce 1950 nařídil zaplatit, mu bylo odpuštěno doplatit zbývající částku v hodnotě 10 000 Kčs.¹⁴²

Podmíněný trest si Rudolf Zenkl neodpykal celý, trval přesných 5 let od propuštění z vězení, neboť úplné zrušení trestu mu zapříčinila další amnestie prezidenta republiky z 9. května 1965, která podle článku VIII. mu trest prominula úplně.¹⁴³

„Odsouzeným, kterým jsem prominul tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky podle článku I. odst. 1 rozhodnutí o amnestii ze dne 9. května 1960, promíjím zbytek zkušební doby.“¹⁴⁴

Po vězněném období se do bytu Poděbradech nevrátil, odstěhoval se do Prahy a průběhu vysokého důchodového věku měnil svá trvalá bydliště. Hned po propuštění se odstěhoval do pražských Vinohrad, Belgická 33.¹⁴⁵ Posledním zaznamenaným bydlištěm byl byt v Praze 4 na Spořilově, v ulici Hrusická. Jeho zdravotní stav se zhoršil natolik, že byl v roce 1971 převezen do nemocnice v Krči, kde dne 25. července 1971 vydechl naposledy a zemřel ve věku 89 let.¹⁴⁶

3.5 Rehabilitační řízení v 60. letech

Po uskutečněných procesech na počátku 50. let měl režim na svědomí obrovské množství protizákonných jednání, nelidskosti a zločinů, které zkonstruoval a uskutečňoval až do pádu roku 1989. Pokus o „vyrovnání se“ s procesy dochází k rehabilitačním řízením a

---

¹⁴¹ E-Sbírka zákonů ČR, Čl. 1 bod 3 rozhodnutí Prezidenta republiky a vlády Republiky československé č. 54/1960 Sb., o amnestii, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.e-sbirka.cz/sb/1960/54?zalozka=text>.

¹⁴² NA, fond Státní soud Praha, sign. Or I/V 63/50, Usnesení KS Praha, str. 922b.

¹⁴³ NA, fond Státní soud Praha, sign. Or I/V 63/50, Usnesení KS Praha, str. 926.

¹⁴⁴ E-Sbírka zákonů ČR, Čl. 8 bod 1 rozhodnutí Prezidenta republiky č. 43/1965 Sb., o amnestii, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.e-sbirka.cz/sb/1965/43/0000-00-00?zalozka=text>.

¹⁴⁵ NA, fond Správa Sboru nápravné výchovy – osobní spisy, sign. Rudolf Zenkl, str. 17.

¹⁴⁶ Úřad městské části Praha 4, Sbírka matrik městské části Praha 4, Matrika zemřelých.

opětovnému prověření činů komunistů v „zakladatelském období“.¹⁴⁷ Impulzem k těmto rehabilitacím můžeme považovat změnu politického vedení v Sovětském svazu, a i v samostatném Československu, když v roce 1953 zemřel sovětský vůdce Josif Stalin a zanedlouho ho následoval i Klement Gottwald a začalo období „destalinizace“.¹⁴⁸ Ovšem ne všichni funkcionáři se stavěli k rehabilitačním řízením kladně, neboť měli obavy, aby z tohoto kroku nevznikly u obyvatelstva pochyby o autoritě KSČ a její vedoucí úlohy. Proto v Československu probíhala řízení o něco později než v ostatních zemích východního bloku, kde už byly v pohybu.¹⁴⁹ V roce 1955 byla tak ustanovena první komise v čele s Rudolfem Barákem (ministr vnitra), která měla procesy prošetřit. Šetření komise nebylo úplně důkladné a snažila se, aby se neprošetřovaly hlavní procesy (s Horákovou, se Slánským, ...), neboť někteří její členové se přímo podílely na vykonstruovaných procesech.¹⁵⁰

Další vlna rehabilitací přišla až počátkem 60. let, na XXII. sjezdu KSSS se opět probírala diskuse o zločinech Josifa Stalina, s tím rozdílem od sjezdu 1956, že prohlášení bylo sděleno veřejnosti. Vlnu postupující „destalinizace“ ještě více zesílil tlak ze Sovětského svazu, a i z ostatních států východního bloku. To byl pro Antonína Novotného signál pro obnovu rehabilitačních procesů. Rudolfa Baráka nechal v roce 1962 zatknout a odsoudit za zneužívání moci ve funkci. Sestavil novou komisi pod vedením Drahomíra Koldera (tajemník ÚV KSČ), jejíž úloha byla prověřit procesy s vrcholovými komunisty a prošetřit i bývalou skupinu Rudolfa Baráka.¹⁵¹

Další šetření bylo uskutečněno o rok později tzv. „Barnabitskou komisí“ vedenou Jozefem Lenártem, zabývající se případem se slovenskými buržoazními nacionalisty. Název

---

¹⁴⁷ KAPLAN, Karel. *Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení: 1968-1990*. Praha: Karolinum, 2008, str. 11.

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 12.

¹⁴⁹ PERNES, Jiří. *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008, str. 112.

¹⁵⁰ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945-1989*. Praha: Vyšehrad, 2020, str. 139.

¹⁵¹ Tamtéž, str. 177.

skupiny nesl jméno po bývalém klášteře barnabitek na Hradčanech, kde se komise scházela.¹⁵²

3.6 Všechno je jinak – výpovědi Nestávála, Přeučila, Huebra a B. Klímy

Při vyšetřování v procesech použila Státní bezpečnost psychické a fyzické mučení, aby se vyšetřovaný za jakoukoliv cenu přiznal k protistátní činnosti a byl usvědčen. Kromě klasického bití využívala StB i tlučení hlavou o zeď, zastrkávání špendlíků pod nehty, nepřetržitou chůzi po místnosti, dlouhé výslechy dva až tři dny, nedostatek spánku, z psychického mučení vyhrožování smrtí, ublížení na zdraví jejich příbuzným apod.¹⁵³

Rehabilitační řízení procesu Milady Horákové a spol. (a i dalších procesů s nekomunistickými hodnostáři) bylo vyšetřováno od července 1968 do roku 1973. Neopomenutelným faktem jsou události 21. srpna 1968 a nástupu „husákovské normalizace“. Podle historika Karla Kaplana v počáteční fázi, během prvních dvou let, politická změna zatím nezasahovala do takové úrovně, aby vyslýchaní lidé byli ovlivněni normalizátory a báli se říct své vzpomínky, příběhy a připomínky k událostem v 50. letech pravdivě. Teprve až po době, kdy byly vyslechnuti všichni živí účastníci procesů, zasáhlo ÚV KSČ do rehabilitací a původní plán na dokončení byl pozměněn.¹⁵⁴

Rudolf Zenkl se rehabilitačních procesů na konci 60. let pravděpodobně nezúčastnil (viz diskuse k pramenům a literatuře), ale o jeho osobě nebo funkci „Hospodářské rady“ se zmiňují lidé, kteří se dožili této rehabilitace a se Zenklem spolupracovali nebo se s ním setkali. Šlo o Josefa Nestávála, Bohumila Klímy, Vojtěcha Huebra a Františka Přeučila.

Z rehabilitačních protokolů z 16., 20., 22. května a 10., 11., a 13. června 1969 s Josefem Nestáválem se dovídáme jiný příběh, než ten z vyšetřovacích protokolů StB z 50. let. Začneme fungováním „Hospodářské rady“, o té se zmiňuje Nestával v souvislosti se schůzí straníků bývalé ČSNS v kavárně „VLTAVA“. Prohlásil, že na setkání byl pozván Josefem Třeškou, ale nedostavil se, a ani se neomluvil. O pár dnů později byl zastižen Rudolfem

---

¹⁵² KAPLAN, Karel. *Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení: 1968-1990*, str. 78.

¹⁵³ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, str. 189.

¹⁵⁴ KAPLAN, Karel. *Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení: 1968-1990*, str. 173.

Vrkočem, jedním ze zúčastněných, který ho informoval o náplni schůze, ale hlavně o tom, že byl zvolen do vedení jejich organizace:

„[...] jednomyslně prý se rozhodli postavit pro dobu po uvolnění poměrů jako kandidáta do politického čela pražského kraje mě, poněvadž ke mně prý byla a je všeobecná důvěra [...].“¹⁵⁵

Poté se vyjádřil k činnosti této organizace, prohlásil, že i kdyby tato setkání byla myšlena v dobrém duchu a úmyslech, považoval je za zbytečná a provokativní vůči Státní bezpečnosti. Nakonec ho Vrkoč požádal, aby v nejbližší době uskutečnil setkání s ing. Františkem Klímou, které bylo právě na jeho přání.¹⁵⁶

Z rehabilitační výpovědi dále můžeme předpokládat, že Josef Nestával měl k ing. Františku Klímovi velké opovržení. Ke schůzkám, na která ho neustále zval Klíma, se snažil najít téměř vždy výmluvu. Sice Klímu vyhodnocoval jako pracovitého a způsobilého člověka, ale co se týče politických a vnitrostátních záležitostí, tak měl podle Nestávála „mezery“, a do jisté míry ho považoval za kariéristu, který měl obavy, aby nepromeškal šanci. Když už k setkání Klímy a Nestávála došlo, bylo to hlavně z důvodu, aby Nestával měl dohled nad činností, co se Klíma chystá dělat, v protokolu uvádí:

„[...] proto jsem souhlasil s jeho návrhem na občasná setkání, aby se nějak neutrh, a měl jsem ho stále pod kontrolou.“¹⁵⁷

V souvislosti s Rudolfem Zenklem zmiňuje pouze jedinou uskutečněnou schůzi, a to v Třeškově dílně v červnu 1949. Vypovídá, že to bylo na přání Rudolfa Zenkla, který schůzi vyžadoval, ale zde se nachází rozpor mezi touto verzí a usnesením vyšetřovatelů. Velmi pravděpodobně by se dalo předpokládat, že vše zinscenoval František Klíma, neboť dále Nestával uvádí, že bylo velice očividné, že Klíma využívá Zenkla k různým úkonům a zprostředkováním. V očích Nestávála byl Zenkl milý stařík, a pozvání přijal z důvodu, že

---

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 209.

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 210.

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 211.

ho nechtěl urazit.¹⁵⁸ O rozhovoru mezi ním a Zenklem o mladíkovi a jeho vzkazu, když opustili Třeškovu dílnu a směřovali k tramvaji, se Nestával nezmiňuje, z toho se může jevit podezření, že šlo o úmyslnou provokaci Státní bezpečnosti, neboť v té době byla jednou z běžných mechanismů, aby se oběť nachytala a mohla být obžalovaná za protistátní činnost.¹⁵⁹

V konfrontaci s ing. Klímou byl podle Nestávalových slov třikrát vyšetřován, a velice ho rozčilovala lstivá tvrzení zmiňovaného kolegy. Z jeho výpovědi (z 50. let) mu vyšetřovatelé přisuzovali založení „Hospodářské rady“, a iniciativu následného pověření ing. Klímy do vůdčí role. V protokolu se vyjádřil o Klímově postoji k věci:

„[...] nedovedl jsem pochopit, že skutečně inteligentní člověk, jako byl ing. Klíma, nechal se tak zneužít k usvědčení zcela tak nepravdivému [...] když po druhé konfrontaci, kterou jsem rozhořčeně odsuzoval, můj referent mi sliboval ještě třetí, řekl jsem mu, že Klímovi bez ohledu na následky pro sebe dám pár facek [...].“¹⁶⁰

Později se setkali až ve věznici v Leopoldově v roce 1952, Klíma zde zaujal lítostné postavení a omlouval se dotyčnému Josefu Nestávalovi, že vypovídal lživě, poněvadž byl pod psychickým nátlakem a vyhrožovali mu ublížením jeho nejbližším.¹⁶¹

O Františku Klímovi se v rehabilitačních řízeních zmiňuje i jeho jmenovec Bohumil Klíma, který vypovídal dne 7. srpna 1969. Byl tázán na činnost „Hospodářské rady“ a kdo skutečně byl organizátorem těchto setkání. Vypověděl, že to jistě nevěděl, ale buď František Přeučil nebo František Klíma. Dále uvedl, že pravděpodobněji to byl Klíma, který ho na schůze neustále zval, ale pouze z osobní iniciativy nebo telefonicky, a pozvání nikdy nebyla napsána písemně. V této souvislosti bylo po něm taktéž požadováno, aby popsal, co to „Hospodářská rada“ byla a co byla její funkce. Zde prozradil, že „Hospodářská rada“ byla ještě před únorem 1948, jako vnitrostranický orgán ČSNS, která měla na starosti analýzu jednotlivých oborů státní činnosti (zemědělství, průmysl atd.) a

---

¹⁵⁸ Tamtéž, str. 212.

¹⁵⁹ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, str. 178.

¹⁶⁰ KAPLAN, Karel. *Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení: 1968-1990*, str. 213.

¹⁶¹ Tamtéž, str. 213.

měla jím informovat poslance, pokud o tyto informace měli zájem a potřebovali je. Po únorových událostech tento orgán přestal existovat a schůze této rady „oficiálně“ neprobíhaly.¹⁶² K souvislostem k obžalovaným uvedl:

*„Pokud skupina spoluobviněných byla nazývána tzv. „Hospodářská rada“, nevím, kdo tento název uvedl, ale domnívám se, že to byla věc vyšetřovatelů, poněvadž my jsme si tak před zatčením nikdy neříkali.“*¹⁶³

Dalšími vyslechnutými byli František Přeučil, protokolován ve dnech 16. a 17. dubna 1969,¹⁶⁴ a Vojtěch Hueber 24. září 1969.¹⁶⁵ Od těch se dozvídáme, že Rudolf Zenkl byl i v jejich očích ing. Františkem Klímou využíván ve svůj prospěch, jak už bylo výše zmíněno. Podle jejich svědectví a předpokladů ho neustále potřeboval k tomu, aby své kolegy ze skupiny utvrzoval informací, že byl bratrem Rudolfa Zenkla pověřen, aby vedl skupinu týkající se hospodářských věcí, avšak kolegové o jeho vůdčí roli měli během let 1948 až 1949 pochybnosti. František Přeučil v protokolu vzpomíná na své první setkání s Rudolfem Zenklem:

*„[...] Pro doplnění o činnosti rady se domnívám, že ing. Klíma mluvil o pověření od dr. Zenkla, ale pravděpodobně šlo o jeho bratra Rudolfa Zenkla, kterého také na jednu schůzku přivedl [...]“*¹⁶⁶

Podobná tvrzení měl i Vojtěch Hueber, jeden ze spolupracovníků ing. Františka Klímy. Ten měl též podobné pochybnosti o Klímovi jako František Přeučil. Nápodobně vzpomíná na představení Rudolfa Zenkla ing. Klímou a dodává poznatky ke Klímově očividné manipulaci Zenkla:

„[...] přivedl ke mně do kanceláře Rudolfa Zenkla, bratra Petra Zenkla, a bylo to v souvislosti, kdy někteří členové přestali mít zájem na další práci. Ing. Klíma hovořil o

---

¹⁶² Tamtéž, str. 394.

¹⁶³ Tamtéž, str. 395.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 249.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 384.

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 254.

*ulejvání se, nedostatku stranické kázně [...] Já sám jsem měl pochybnost o účelnosti tohoto a ing. Klíma zřejmě si povolal Rudolfa Zenkla na to, aby mu potvrdil jeho osobní kvalifikaci a odbornost jako finančního odborníka.*¹⁶⁷

Z výpovědí bychom mohli konstatovat, že důležitost na odkazování Petra Zenkla se pro ing. Klímu stalo stěžejní pro jeho autoritu ve skupině i pozdvižení pracovní morálky, ale o skutečném pověření v tomto orgánu můžeme mít pochybnosti. Historička Zora Dvořáková se ve své publikaci *Děsivý červenec 1950* též zabývá „Hospodářskou radou“ a uvádí, že Petr Zenkl moc ing. Klímu neznal, a když už došlo k jejich setkání (před únorem 1948), Zenkl si ho dlouho nezapamatoval. Ta ovšem zastává názor, že pravděpodobně, když o Klímovi sehnal dostatek informací a byl seznámen s fungováním „Hospodářské rady“, měl vyjádřit svůj souhlas.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 386.

¹⁶⁸ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Děsivý červenec 1950*. Praha: Klub dr. Milady Horákové, 2018, str. 73.

4 Ing. Jan Zenkl

4.1 Studentská léta a počátky na železnici

V závěrečné kapitole se podíváme na chronologicky nejmladšího člena rodiny Zenklových, inženýra Jana Zenkla, odporujícího hlavně proti totalitnímu režimu komunismu, jeho největší protistátní aktivitu zaznamenáváme mezi roky 1968 až 1971, blíže se ovšem dozvíme dále.

Ing. Jan Zenkl se narodil 1. července 1933 v Praze jako první syn JUDr. Jana Zenkla, úředníka firmy Maggi a Olgy Zenkové, která v této době pracovala ve zdravotnictví.¹⁶⁹ O čtyři roky později se narodil i bratr Petr,¹⁷⁰ ale ten nebyl tak cílevědomý jako Jan a po vyhození odborného učiliště pracoval u Kovoslužeb v Praze a do politických okruhů vůbec nezasahoval.¹⁷¹

Se školní docházkou měl Jan problémy už hned od začátku, protože byl již v primě gymnázia vyhozen, což bylo za okupace a musel chodit do německé školy v Praze v Nuslích, kam chodil mezi roky 1943 až 1945 do osvobození Československa. Po skončení 2. světové války se na gymnázium vrátil a úspěšně ho dokončil v roce 1951.¹⁷²

Po maturitě chtěl Jan Zenkl po vzoru svého otce a svých dalších předků, jako byli jeho prastrýcové Petr a Rudolf Zenklovi, studovat práva na Univerzitě Karlově v Praze, ale kvůli neblahé pověsti jeho rodiny, a především kvůli již zmíněným předkům, mu komunistický režim studium neumožnil.¹⁷³ Tuto skutečnost stvrzoval hlavně zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách, kde v § 2 zní ustanovení:

---

¹⁶⁹ Rodinný archiv Zenklových, Křestní list ing. Jana Zenkla.

¹⁷⁰ Rodinný archiv Zenklových, Křestní list Petra Zenkla.

¹⁷¹ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenkovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 1. února 2024 v Mnichovicích.

¹⁷² AUK, fond Právnické Fakulty UK, osobní spis Jan Zenkl, kart. 187.

¹⁷³ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenkovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 1. února 2024 v Mnichovicích.

„Úkolem vysokých škol, jako škol nejvyššího stupně, je vychovávat odborně i politicky vysoce kvalifikované pracovníky, věrné lidově demokratické republice a oddané myšlence socialismu, tvořivě vědecky a umělecky pracovat a spolupracovat na šíření vědy a umění mezi lidem.“¹⁷⁴

Napomohla tomu i jeho vzpurná povaha a odpor proti režimu. Na svou osobu též upozornil ve stejném roce, kdy se odehrál incident ve vlaku cestou domů.

Dne 20. listopadu 1951 ve večerních hodinách byl doma zatčen příslušníky Státní bezpečnosti a zadržen až do odpoledne následujícího dne. Bylo na něj a dva jeho spolužáky z gymnázia uvaleno trestní oznámení.¹⁷⁵ U Státní bezpečnosti v této době fungovaly tři možnosti zatýkání, a to o běžné, zvláštní a tajné. V tomto případě se jednalo o běžné zatčení, v praxi o nejčastější metodu, kdy příslušníci zadrželi osobu v zaměstnání, škole, doma atd. a odvedli do vazby.¹⁷⁶ Zásadou každého následujícího výsledku bylo, aby dotyčná osoba byla usvědčena z trestního jednání a jakýmkoliv způsobem odsouzena či potrestána. Propuštění osoby bez usvědčení by mělo pro StB za následek zesměšnění a potupu, a tím by ztratila potřebnou autoritu pro své fungování.¹⁷⁷

Podle zprávy StB Zenkl ve vlaku měl nahlas citovat z knihy *“Aforismy českého nacionalisty* od Oldřicha Sýkory“ a velmi zřetelně zdůrazňoval stať o Marxově socialismu, že: *„100% Marxista je 100% vlastizrádce, Marx byl žid a své dílo Kapitál psal v zájmu židovstva, a nikoliv v zájmu tvrdě pracujících tříd.“* Tyto stať předčítal hlavně svým spolužákům, kteří s ním cestovali, Milanovi Krajíčkoví a Světluší Wildmanové, ovšem

---

¹⁷⁴ *E-Sbírka zákonů ČR, § 2 zákona č. 58/1950 Sb., o vysokých školách*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/1950/58/0000-00-00#par_2.

¹⁷⁵ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Výpis trestního oznámení, str. 21.

¹⁷⁶ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: historie působení STB jako mocenského nástroje KSČ: 1948-1956*, str. 195.

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 199.

jeho proslov slyšeli i spolucestující, kde mezi nimi byl příslušník Sboru národní bezpečnosti.¹⁷⁸

Státní bezpečnost po výsledku uskutečnila i domovní prohlídku Jana Zenkla, na adrese Praha XIV, ulice v Luhu 7, neboť Zenkl u výsledku uvedl, že knihu našel náhodně ve sběru papíru. Chtěl tak krýt svoji spolužačku Wildmanovou, která mu poskytla knihu, avšak Olga Zenklová při prohlídce uvedla, že spolužačka synovi skutečně knihu propůjčila. Dále při prohlídce StB nic víc k případu nenalezla, ovšem za zmínku stojí fakt, že při prohledávání soukromé knihovny JUDr. Jana Zenkla našla knihy, které měly protirežimní ráz, konkrétně šlo o literaturu spojovanou s PhDr. Petrem Zenklem a novinové výstřižky o boji ČSNS s KSČ z let 1947 a 1948. Dále našli i pečlivě zabalené fotografie portrétů Petra Zenkla, T.G. Masaryka a Edvarda Beneše spolu s výzdobnými americkými a anglickými vlaječkami.¹⁷⁹

Po těchto faktech a incidentu tak skutečně na právnickou fakultu přijat nebyl, a tak poté musel pracovat jako dělník v mlékárně Praha Nusle po dobu necelé 2 roky. V té době stával denně ve 3:00 ráno, což mu ničilo zdraví. Za zmínku také stojí nehoda, kterou utrpěl, když mu na hlavu spadla bedna a způsobila trvalou deformaci nosu.¹⁸⁰

Změnu v jeho studentském životě přinesly události v roce 1953, kdy se v Praze 1. října založila nová Vysoká škola železniční a otevřela 5 fakult – elektrotechnickou, stavební, strojnickou, dopravní a vojenskou.¹⁸¹ Škola potřebovala při jejím vzniku naplnit kapacitu a Jan Zenkl dostal tak možnost školu studovat a přihlásil se na dopravní fakultu s oborem provoz železnic. Průběh studií pro Zenkla byl bezproblémový, co se týče prospěchu. Ze zkušeností z minulých událostí už byl opatrnější a veřejně se příliš neprojevoval o politice a jeho názorech, aby školu dostudoval. V 50. letech se StB aktivně angažovala v procesu

---

¹⁷⁸ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Výpis trestního oznámení, str. 21.

¹⁷⁹ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Výpis trestního oznámení, str. 22.

¹⁸⁰ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 1. února 2024 v Mnichovicích.

¹⁸¹ *História VŠŽ Praha*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.uniza.sk/document/historia_sk.pdf.

zpracování mládeže, zejména jedinců pocházejících z rodin spojených s bývalými politickými stranami, kteří byli považováni za politicky nepohodlné. Mezi takové patřil i Jan Zenkl, prasynovec významné postavy politické scény, Petra Zenkla, bývalého předsedy strany Československé strany národně socialistické. StB systematicky sledovala a zaznamenávala aktivity mladých jednotlivců, kteří pocházeli z těchto "nepohodlných" rodin, přičemž cílem bylo monitorovat jejich politické přesvědčení a potenciální aktivity, které by mohly být považovány za rozvratné vůči režimu. Z řad jeho blízkých spolužáků byl spolupracovníkem StB Oldřich Březina s krycím názvem "DESKA", který vytipované osoby sledoval a poté hlášení podával příslušným orgánům.¹⁸² Zenkl nakonec vysokou školu dokončil úspěšně s hodnocením výborně a 13. června 1958 získal titul železničního inženýra.¹⁸³

Po ukončení svých studií se Zenkl věnoval profesní dráze v oblasti železničního provozu. Nalézal uplatnění v blízkosti Prahy v železničních stanicích Kralupy nad Vltavou a Roztoky u Prahy. Zde v roce 1963 došlo k pozoruhodné události, kterou dával k nelibosti státních orgánů, dlouhá léta k lepšímu: V době jeho služby kdosi uložil na kolejnice signální třaskavky, po jejichž výbuchu (pouze zvukovém) vpadlo do jeho kanceláře pohotovostní komando Státní bezpečnosti. Na otázku náčelníka stanice, co se děje, odpověděl: „*nic velkého, jen je u mě 32 estébáků.*“¹⁸⁴

4.2 Působení v PO ČSD Praha a období Pražského jara

Na počátku roku 1964 ing. Jan Zenkl pracoval stále na umístěnkou (pracovní příkaz k výkonu zaměstnání) jako výpravčí v železniční stanici Roztoky u Prahy. V té době však již docházelo v celé společnosti k výraznému politickému uvolnění. Toto bylo patrné nejen v oblasti umění a kultury (tzv. Nová vlna), ale docházelo k propouštění politických vězňů z neblahých 50. let (generální amnestie z 9. května 1960 se totiž netýkala odsouzených,

---

¹⁸² ABS, fond Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 859-7, Zpráva KS-MV Praha, str. 53.

¹⁸³ Rodinný archiv Zenklových, diplom ing. Jana Zenkla.

¹⁸⁴ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam StB Praha, str. 34.

jejichž trestný čin byl v souvislosti se střelnou zbraní).¹⁸⁵ Ing Jan Zenkl jako vysokoškolák pravidelně žádal tehdejší správu Severozápadní dráhy (zahrnovala oblast celých Čech s výjimkou dnešního Plzeňského a Jihočeského kraje) o pracovní zařazení odpovídající jeho vzdělání. Bylo mu vyhověno a od 1. července 1964 byl zařazen do funkce vrchního technologa v oddělení stanic a technologie Provozního oddílu ČSD Praha.¹⁸⁶

V čele této skupiny stál Vladimír Frank, člen KSČ od roku 1949.¹⁸⁷ Obsazení skupiny bylo velmi pestré (mělo 11 členů), byli zde zastoupení jak členové KSČ, tak bezpartijní a v této relativně uvolněné době si všichni velmi dobře rozuměli. Ing. Jan Zenkl 2 roky po nástupu do nové funkce dokonce vstoupil do ROH (Revoluční odborové hnutí). Bylo by dobré zde přibližně nastínit funkci odborů v této době, protože jejich funkce už roku 1948 byly zcela odlišné než před komunistickým převratem a odbory byly později Zenklovou „zbraní“ proti husákovské normalizaci. Všeobecně bylo funkcí odborů prosazovat a bránit zájmy pracujících lidí v zaměstnání, po roce 1948 ztratily svou nezávislost v politicko-ekonomické sféře a staly se defacto loutkovými organizacemi orgánů KSČ. Tento krok byl pro komunisty stěžejní, protože se jednalo o nejpočetnější organizaci v Československu a zasahovala i do oblastí výroby s velkým počtem dělníků, a tím mohli přikazovat a hlídat plnění jejich zadaných úkolů. Proto také bylo nezbytné, aby vrcholové funkce ROH řídili komunisté a měli nad bezpartijními členy převahu, a to i v početním množství.¹⁸⁸ Vzhledem ke skutečnosti, že na konci 60. let mnoho členů KSČ zastávalo obrodné demokratizační názory, mohl mezi nimi Zenkl šířit demokratické myšlenky. Mezi tyto členy KSČ patřil i jeho nadřízený Vladimír Frank, se kterým udržoval i mimo jiné přátelské vztahy a celou dobu na provozním odděle Zenkla v činnostech doprovázel.

V tomto poměrně šťastném období, bylo ing. Zenklovi konečně umožněno studovat právnickou fakultu, byť při zaměstnání. Zde se v 1. ročníku seznámil se svou budoucí

---

¹⁸⁵ RYCHLÍK, Jan: *Československo v období socialismu: 1945-1989*, str. 173.

¹⁸⁶ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, Zápis o výpovědi ing. Zenkla, str. 113.

¹⁸⁷ Tamtéž, Zápis o výpovědi Vladimíra Franka, str. 105.

¹⁸⁸ KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Česká společnost po roce 1945. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, str. 296.

ženou, učitelkou Stanislavou Zimovou z Mnichovic u Prahy, se kterou v červenci 1965 uzavřel sňatek a odstěhoval se z Prahy do jejího bydliště. Tam se jim 28. března 1966 narodil jediný syn Jan Zenkl (v pořadí IV.).¹⁸⁹ Z těchto výše zmíněných důvodů studium práv v Praze zhruba po 2 letech přerušil, a nakonec i ukončil a zpět k učení už se nikdy nevrátil.¹⁹⁰

Přelomový rok 1968 znamenal již od lednového zasedání ÚV KSČ znamenajícího razantní demokratizaci společnosti, pro ing. Jana Zenkla prudký nárůst politické angažovanosti. V květnu toho roku byl zvolen do Závodního výboru ROH provozního oddílu Praha, kde s dalšími kolegy chystal založení nezávislé odborové organizace železničních inženýrů. Byl navržen svými kolegy z provozní skupiny Svobodou a Lejskovou (oba členové KSČ) s tím, že „*jedině on může hájit jejich zájmy!*“. Volba proběhla 23. května 1968.¹⁹¹ Zatímco až do ledna 1968 byl ing. Zenkl opatrný a politicky se příliš neprojevoval a ani nevedl veřejné diskuse, tento měsíc znamenal zlom. Stal se velkým zastáncem Dubčekovy politiky. Byl autorem drtivé většiny rezolucí, které nechával schválit na odborových schůzích PO ČSD Praha, mezi nejvýraznější patří vyjádření podpory zvolení Josefa Smrkovského do funkce předsedy Národního shromáždění a rezoluce na podporu prohlášení Dva tisíce slov.¹⁹² Ve chvílích stále zřetelněji se rýsujícího ohrožení Československa ze strany Sovětského svazu zorganizoval poslední předsrpnovou rezoluci na podporu československé delegace svádějící obtížné jednání se Sověty v Čierné nad Tisou. Rezoluce se opírala o skutečnost, že v ČSSR neexistuje žádná kontrarevoluce, jak tvrdil vůdce SSSR Leonid Brežněv.¹⁹³

Počátky normalizace rodící se po návratu státní a stranické delegace z Moskvy do okupované vlasti znamenaly u ing. Zenkla vybičování k další zvýšené aktivitě. Zorganizoval shromáždění pracovníků za odchod okupačních vojsk. Při těchto setkáních

---

¹⁸⁹ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 1. února 2024 v Mnichovicích.

¹⁹⁰ AUK, fond Právnické Fakulty UK, sign. osobní spis Jan Zenkl, kart. 187.

¹⁹¹ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam StB Praha, str. 23.

¹⁹² Tamtéž, str. 37.

¹⁹³ Tamtéž, str. 39.

nešetřil kritikou vrcholných politiků státu, kteří se v zájmu vlastní kariéry počínali přiklánět na stranu Sovětského svazu. Podle záznamů StB Zenkl nešetřil kritikou, zejména ve svých veřejných prohlášeních, Gustava Husáka: „*podtrhl Dubčeka hajzl!*“ a překvapivě i prezidenta republiky Ludvíka Svobodu: „*je to zrádce a starý rusofil. Zradil v roce 1945, v roce 1948 a zradil i teď!*“. Nemohl si nevšimnout, kterak celá komunistická strana se velmi zvolna přesouvá do kolaborující pozice a neodpustil si před zaměstnanci prosadit své představy a prohlásil: „*KSČ odsuneme na vedlejší kolej, tam jí oslabíme tím, že jí veřejně zesměšníme a tím dokážeme, že není schopna vládnout a komunisti půjdou do prdele!*“.¹⁹⁴ Obecně verbální projevy nespokojenosti a urážení bylo standardní počínání tehdejšího čl. obyvatelstva.¹⁹⁵ Bezpečnostní složky se tak snažily sledovat takové případy, kdy se jednalo hlavně o občany, kteří zesměšňovali budování komunismu, uráželi nejvyšší stranické orgány apod.¹⁹⁶ Podle těchto informací můžeme rozdělit tyto „verbální delikventy“ na dva typy: Prvním typem jsou lidé, kteří kritizovali stranu zejména pro její neefektivitu hlavně v pracovních sektorech, velký nárůst bychom mohli zaznamenat na počátku 70. let, kdy byla provedena „stranická očista“ a spoustu nepohodlných, byť schopných, pracovníků bylo propuštěno či přemístěno, což mělo za následek zhoršení pracovních podmínek.¹⁹⁷ Druhou skupinou, do které bychom mohli zařadit i ing. Jana Zenkla, představují lidé, kteří odpor a nenávisť vůči KSČ mají zakořeněnou už od komunistického převzetí moci v roce 1948, protože byli kvůli svému původu nebo dřívějšímu sociálnímu postavení pronásledováni a svým způsobem i společensky znevýhodňováni.¹⁹⁸

---

¹⁹⁴ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, Úřední záznam StB Praha, str. 69.

¹⁹⁵ VILÍMEK, Tomáš a TŮMA, Oldřich. *Projevy a podoby protirežimní rezistence v komunistickém Československu 1948-1989*. Česká společnost po roce 1945. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2018, str. 112.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 113.

¹⁹⁷ Tamtéž, str. 121.

¹⁹⁸ Tamtéž, str. 115.

Na počátku roku 1969 ing. Zenkl rozmnožoval obdobně znějící výzvy jiných odborových organizací, jako například z výrobních závodů v Praze Modřany – výzva k odstoupení zrádců republiky Indry, Biřáka a Husáka a návratu osvědčených politiků Šika, Pavla, Kriegla a dalších.¹⁹⁹ Ještě krátce před vnitrokomunistickým převratem prezentuje ing. Zenkl v březnu 1969 před zaměstnanci PO ČSD Praha své až utopické názory, např. o rozpadu Československa, připojení Čech a Moravy k Rakousku a Slovenska k Maďarsku. Na jeho přednášky přítomní často souhlasně reagují se slovy: „*kéž už by tak bylo!*“. Svá tvrzení opírá o své nedávné cesty do Rakouska, kde se setkal s představiteli tamějších firem i se svými příbuznými.²⁰⁰

V srpnu 1969 rozšiřuje na PO ČSD Praha cyklostylované letáky vyzývající k protestnímu bojkotu pracovních povinností včetně služebních cest v den výročí invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Bojkot má připomínat obdobné pasivní akce pořádané čl. odbojem v Protektorátu Čechy a Morava např. ignorování hromadné dopravy nebo bojkot denního tisku.²⁰¹ Tento typ letáku s výzvou bojkotu v období 1. výročí okupace nebyl na PO ČSD Praha ojedinělý, naopak se vyskytoval po celém Československu a byl jeden z nejsilnějších v době komunistické diktatury. Tiskoviny se lišily pouze v počtu dodržovaných bodů v pasivní rezistenci, které určité fyzické osoby nebo instituce spojili nebo zcela vynechali.²⁰² V následujících letech výročí invaze už míra publikovaných protistátních písemností značně klesala, neboť ve vzduchu lidské společnosti byly cítit jisté změny počínajícího období normalizace a autoři textů tak už neměli motivaci tvořit a neviděli další smysl tohoto počínání.²⁰³

---

¹⁹⁹ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam StB Praha, str. 31.

²⁰⁰ Tamtéž, str. 33.

²⁰¹ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam StB Praha, str. 49.

²⁰² VILÍMEK, Tomáš a Oldřich, TŮMA. *Projevy a podoby protirežimní rezistence v komunistickém Československu 1948-1989*, str. 150.

²⁰³ Tamtéž, str. 152.

Zenklova „protistátní činnost“ od ledna 1968 nemohla být lehce zapomenuta jak už jeho širšími spolupracovníky, kteří neschvalovali jeho konání, tak dalším nadřazeným stranickým orgánům, a i Státní bezpečnosti. Proto z rozhodnutí KS SNB (Krajská správa Sboru národní bezpečnosti) Praha zakládá 22. října 1969 na jeho osobu signální svazek č. 17134. Na svazku je ovšem zajímavé, že byl označen krycím názvem „PRIMÁTOR“,²⁰⁴ což pravděpodobně koreluje s jeho příbuznou osobou PhDr. Petrem Zenklem, který v letech 1937 až 1939 zastával funkci primátora hl. města Prahy. Signální svazky obecně měli funkci prověřovací, konkrétně v tomto případě potvrdit nebo vyvrátit sehnané poznatky od důvěrníků a dalších pramenů o protistátní trestné činnosti sledovaných osob.²⁰⁵ Jak již bylo zmíněno, tak důvěrníci představují nemalý podíl ke spolupráci StB a přinášení informací k vytváření svazků. Důvěrník je definován jako politicky uvědomělý občan, jenž je zcela oddán socialistickému režimu. Jeho role spočívá v aktivním sdílení informací z prostředí, které je pro Státní bezpečnost důležité. Tento jedinec se nejenom snaží poskytovat osobní vysvětlení a názory ohledně příčin problémů v hospodářských procesech, ale též doplňuje důležité údaje o jednotlivcích, kteří jsou zkoumáni.²⁰⁶ Ing. Jan Zenkl nebyl rozhodně výjimkou a už od začátku roku 1968 byly v úředních záznamech zapsány informace od důvěrníka s krycím názvem „POLÍVKA“.²⁰⁷ Později byl vytipovaný a nasazený další důvěrník, který donášel hlavně i z okolí bydliště sledovaného pod jménem „RYBA“.²⁰⁸

O těchto důvěrnících z dalších archiválií zjišťujeme, že oba uvedení jsou jedna a totéž osoba, od roku 1972 přejmenována z „POLÍVKA“ na „RYBA“. Důvěrníkem pro StB je spolupracovník ing. Jana Zenkla na PO ČSD Praha Karel Nisznanský. Vazbu s StB

---

²⁰⁴ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam KS SNB Praha, str. 61.

²⁰⁵ KOUDELKA, František. *Státní bezpečnost 1954-1968: (základní údaje)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993, str. 66.

²⁰⁶ Tamtéž, str. 47.

²⁰⁷ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam StB Praha, str. 23.

²⁰⁸ Tamtéž, str. 89.

započal již od roku 1967 a byl využíván k sledování osobě ing. Zenkla na jeho pracovišti, později i ke sledování tzv. „odbojové skupiny“.²⁰⁹

4.3 Sesazení z funkce a normalizace

V roce 1969 dochází ke známému zvratu politických poměrů, a to zvolením Gustava Husáka a dalších „promoskevských“ elementů do předsednictva ÚV KSČ. Nový generální tajemník Gustav Husák vzápětí nařizuje hromadné čistky ve stranických orgánech a podřízených institucích, oficiálně nazývané “výměna členských průkazů KSČ“. Už v prosinci 1969 na zasedání ÚV KSČ navrhnul tato opatření, a v lednu následujícího roku, konkrétně 28. – 30. ledna, byla schválena.²¹⁰ Členem strany ani jejich podřízených orgánů by tak neměl být nikdo, kdo jakýmkoli způsobem pochyboval o marxisticko-leninském učení a historické důležitosti KSČ. Naproti tomu byla po členovi požadována propagandistická činnost nové politiky v Československu a přátelství se Sovětským svazem. Je pozoruhodné, že tato první vlna čistek se organizovala tzv. “od shora dolů“ a týkala se prvořadě členů KSČ, kteří zůstali na pozicích tzv. Pražského jara.²¹¹ To znamená, že se prověrky zatím vyhnuli i bezpartijnímu ing. Zenklovi. Ten však i nadále pokračuje ve své odbojové činnosti, a to bez ohledu na změnu politické situace v Československu.

V dubnu roku 1970 ing. Jan Zenkl se svými spoluzaměstnanci PO ČSD diskutuje o politické situaci v Československu. Často prohlašuje: „*Mocensky jsme prohráli, ale ještě se držíme ve funkcích v ROH*“. Soustavně ubezpečoval své spolupracovníky, že žádné další prověřování u nich nebude, neboť výbor ROH vypracoval dokument, který pouze podepíše a tím budou prověrky vyřízeny, a tak se všichni udrží na současném pracovišti.²¹² Později se ÚV KSČ rozhodl, že musí být kritéria čistek zpřísněna, neboť se domníval, že prověřkové komise byly doposud příliš liberální a shovívavé a čistky nedosahovaly takových výsledků, jež ÚV KSČ předpokládal. Své rozhodnutí stanovili na zasedání 14.

---

²⁰⁹ ABS, fond TS/MV, sign. TS-665174 MV, Zpráva o získání ke spolupráci, str. 13.

²¹⁰ RYCHLÍK, Jan. Československo v období socialismu: 1945-1989, str. 262.

²¹¹ Tamtéž, str. 263.

²¹² ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, Úřední záznam StB Praha, str. 73.

dubna 1970 a uvedli v okamžitou platnost. Dosavadní prověřkové komise mohly být tak stranickými nadřazenými institucemi vyměněny a nově dosazené komise mohly prověřené osoby znovu zkontrolovat.²¹³

V půli května 1970 tak na provozním oddíle přichází zděšení a očekávají se tvrdé tresty. Ing. Zenkl smutně konstatuje: „*Nikdy bych nečekal, že komunisté budou schopní dát stranu v tak krátké době dohromady a s námi progresivními zatočí!*“. Dne 11. května 1970 jsou spolu s Vladimírem Frankem nuceni podepsat své odvolání z funkcí a přemístění mimo PO ČSD Praha. Zenkl rezignovaně prohlašuje: „*Dávají nám za vinu, že jsme jako funkcionáři KSČ (Vladimír Frank) a ROH (Jan Zenkl) ovlivňovali ruku v ruce ve svém sektoru politický vývoj nesprávným směrem!*“. Dále prohlašuje: „*Namákli nás, nepočítal jsem, že budeme odhaleni takhle brzo!*“²¹⁴ Naopak vyjádřil své potěšení nad skutečností, že se alespoň podařilo na PO ČSD Praha zachránit jeho přítele a spolupracovníka ing. Žateckého, přestože měl špatný posudek. Nakonec prohlásil, že plánuje 15. června 1970 z provozního oddílu odejít, přestože by měl zůstat ještě 2 měsíce a dokončit technologické postupy. Plánoval tak, že svým předčasným odchodem dokáže, že to bez něho na PO ČSD nepůjde.²¹⁵

I přes tyto skutečnosti ing. Zenkl na PO ČSD Praha skončil až na konci července 1970 a byl přeřazen do funkce výpravčího žel. stanice Strančice, která je také nejbližším nádražím k jeho novému bydlišti v Mnichovicích u Prahy. V tomto ohledu měl ještě štěstí, že nebyl zcela degradován do dělnické profese pochůzkáře či posunovače, neboť kvalifikovaných výpravčích byl na drahách chronický nedostatek a do své první směny v novém pracovišti tak nastoupil 1. srpna 1970.²¹⁶

Po jeho odchodu z provozního oddílu je na 31. srpna 1970 svolána průlomová výroční schůze ROH ČSD Praha. Ing. Zenkl již nebyl přítomen stejně jako většina jeho bývalých

---

²¹³ RYCHLÍK, Jan: Československo v období socialismu. 1945-1989, str. 263.

²¹⁴ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, Úřední záznam StB Praha, str. 65.

²¹⁵ Tamtéž, str. 67.

²¹⁶ Tamtéž, str. 69.

spolupracovníků z provozní skupiny. Konečně bylo zvoleno normalizační vedení odborů, jehož členové obratem kritizovali činnosti ing. Zenkla, zejména jeho “manipulaci s lidmi k protistátní činnosti“, které dokázal zaujmout svým veřejným vystupováním a získat je tak na svou stranu.²¹⁷

Ani na novém pracovišti nedokázal ing. Zenkl být loajálním k novým poměrům. Začátkem září 1970 navrhl, aby se bývalí zaměstnanci PO ČSD Praha scházeli vždy 1. středu v měsíci. První schůzka se uskutečnila 6. října 1970. Pracovníci StB označili toto setkání za tzv. “odbojovou skupinu“ s podezřením na konání další protistátní činnosti.²¹⁸ Nebyli daleko od pravdy, neboť na této první schůzce, konané v Radiopaláci na Vinohradech, ing. Zenkl hovořil nejen o aktuální politické situaci, ale navíc přikázal přítomným, aby sledovali lidi, kteří se angažují ve prospěch normalizační politiky. Upozorňoval, že až přijde čas, tak si to s těmito osobami vyřídí.²¹⁹ Tato setkání probíhala až do května 1973, ovšem sledování kolaborujících osob s novým režimem ustalo v prosinci 1971, neboť StB si začala předvolávat první členy skupiny (Hančlová a Nahodil). Bylo tak nepochybné, že jsou tajnou policií permanentně sledováni. Další činnost skupiny má tedy pouze společenský charakter (obecné debaty o politice, rodinné poměry apod.). V průběhu let 1972 až 1973 byla vyslýchána většina členů skupiny, kde byly pouze potvrzovány informace získané od důvěrníka „RYBY“. S potížemi ověřování signálů „odbojové skupiny“ a zhoršení podmínek pro plnění úkolů StB byl v červnu 1971 převeden signální svazek na svazek pozorovací.²²⁰ Pozorovací svazek měl být dalším stádiem, kdy na základě prověřování signálů dala předpokládat další forma protistátní činnosti, které mohly tvořit i bázi nepřátelských rozvědek,²²¹ ale v tomto případě to bylo mylné domnění. V červnu následujícího roku byl do akce získán další spolupracovník StB, agent s krycím názvem

---

²¹⁷ Tamtéž, str. 73.

²¹⁸ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, str. 76.

²¹⁹ Tamtéž, str. 78.

²²⁰ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 1, str. 97.

²²¹ KOUDELKA, František. *Státní bezpečnost 1956–68*, str. 66.

„ŽELEZNÝ“.²²² Agent podle definice představuje nejpřednějšího tajného spolupracovníka StB s rozsáhlým spektrem úkolů. Mezi ně patří vyhledávání a odhalování jednotlivců, kteří se staví proti socialistickému režimu, a rovněž odhalování aktivit zahraničních rozvědek zaměřených na klíčové vojenské a ekonomické cíle. V této konkrétní situaci je klíčovým úkolem agenta identifikace osob, které se podílejí na protistátní činnosti.²²³ Nasazení agenta na ing. Zenkla v těchto souvislostech by nebylo nic neobvyklého, ovšem z dalších archiválií ABS se dovídáme, že onen agent je jeho spolupracovník a dobrý přítel ing. Pavel Žatecký. Měl za úkol docházet na schůzky „odbojové skupiny“ (ze kterých se první rok neustále ing. Zenklovi vymlouval) a přinášet nové informace. Podle StB byl označen za spolehlivého občana, který má velmi dobrý vztah k socialistickému zřízení.²²⁴

Kombinovanými výsledky jednotlivých aktérů Státní bezpečnost usvědčila Zenkla z protistátní činnosti mezi roky 1968 až 1971 a tak byl obviněn ve smyslu tehdejšího komunistického práva z trestného činu Pobuřování § 100 tr. zákona, Hanobení republiky a jejího představitele § 102–103 tr. zákona a dnes již nepochopitelného § 104 tr. zákona, který postihoval Hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele.²²⁵ Tím byl míněn zejména Sovětský svaz a jeho vůdcové krajně neoblíbení pro provedení invaze do Československa. Před soudním líčením ochránila oba obviněné (Zenkla i Franka) amnestie Prezidenta republiky z 23. února 1973 podle 3. článku, k 25. výročí „Vítězného února“:

„Nařizují, aby nebylo zahajováno, a bylo-li už zahájeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání pro trestné činy uvedené v článku I, spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí

---

²²² ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, str. 39.

²²³ KOUDELKA, František. *Státní bezpečnost 1956–68*, str. 46.

²²⁴ ABS, fond TS/MV, sign. TS-997689 MV, kart. 1, Zpráva o získání ke spolupráci, str. 6.

²²⁵ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, Úřední záznam StB Praha, str. 93.

československými občany, kteří nebyli před tímto dnem pravomocně odsouzeni pro trestný čin.“²²⁶

Režim využil tohoto jubilea, aby tak předešel naprostému zahlcení soudního systému ČSSR, neboť obdobných obvinění bylo vypracováno několik 10 tisíc. Poslední výslechy se uskutečnily 5. června 1973 (Vladimír Frank)²²⁷ a 6. června 1973 (Jan Zenkl).²²⁸ Frank se při výslechu choval relativně zdrženlivě, přiznával Zenklovi pouze veřejné projevy, často užíval osvědčené formulace „*nepamatuji se!*“, i když nakonec přiznal, že do určité míry podléhal vlivu ing. Zenkla.²²⁹ Toto je relativně pochopitelné, neboť objektivně hrozilo odnětí svobody až na 3 léta nepodmíněně. Po vyhlášení amnestie činnost spolku již nepokračovala, a tak byl svazek „PRIMÁTOR“ ukončen, i protože již nepřinášel pro StB nové informace.²³⁰

Sám Zenkl u posledního výslechu manévroval, u některých rezolucí tvrdil, že není autorem, veřejná hanobení uklidňoval a hanlivé výrazy nepoužíval.²³¹ O schůzkách se vyjádřil v tom smyslu, že skupina se scházela výhradně z přátelských důvodů.²³² Podle jeho manželky a syna, se ing. Jan Zenkl vrátil z výslechu ve velmi špatném psychickém stavu, nechtěl o jeho průběhu hovořit a vyděšením pouze šeptal. Rodina tak pojala podezření, že došlo k vyhrožování ujmou nejbližším osobám vyslýchaného.^{233 234}

---

²²⁶ E-Sbírka zákonů ČR, *Čl. 3 rozhodnutí Prezidenta republiky č. 10/1973 Sb., o amnestii*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/1973/10/0000-00-00#cl_3.

²²⁷ ABS, fond Operativní a vyšetřovací agenda bývalých státně-bezpečnostních složek, sign. KR-628831 MV, kart. 2, Zápis o výpovědi Vladimíra Franka, str. 103.

²²⁸ Tamtéž, Zápis o výpovědi ing. Zenkla, str. 111.

²²⁹ Tamtéž, str. 109.

²³⁰ Tamtéž, str. 125.

²³¹ Tamtéž, str. 115.

²³² Tamtéž, str. 119.

²³³ Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce dne 1. února 2024 v Mníchovicích.

²³⁴ Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce dne 3. února 2024 v Mníchovicích.

Po těchto zkušenostech přestal být aktivní v protirežimním konání až do listopadových událostí 1989, a běžně docházel do zaměstnání železničáře ve Strančicích až do roku 1987.

4.4 Sametová revoluce a poslední roky života

V roce 1987 nastaly u ing. Zenkla závažné zdravotní potíže. Závodní lékařka v Čerčanech MUDr. Tutokyová, členka vedení závodního výboru KSČ, úmyslně jeho potíže bagatelizovala, a to s vědomím, že u pacienta se projevují příznaky srdečního onemocnění.²³⁵ Obecně byli tomuto riziku vystavováni téměř všichni směnoví zaměstnanci ČSD, a to z důvodu jejich chronického nedostatku a z toho vyplývající povinnosti sloužit neustálé přesčasy. Objektivně nutno připomenout, že ing. Zenkl byl sice celoživotním abstinentem, avšak extrémně silným kuřákem. Dne 4. října 1987 utrpěl při šumavské dovolené rozsáhlý infarkt a až do konce roku zápasil v prachatické nemocnici s nebezpečím smrti. V této situaci je již nebylo možno nadále zařazovat do služby výpravčího, a tak nastoupil 1. ledna 1988 k železničnímu stavitelství Praha jako mistr kolejové dopravy. V této pozici setrval až do konce roku 1989.²³⁶

Rok 1989 znamenal zvýšený zájem Státní bezpečnosti o sledované odpůrce komunistického režimu. Také ing. Zenkl absolvoval v průběhu léta několik pohovorů ve svém bydlišti. Pohovory vedl mladý důstojník (ve věku zhruba 30 let), vždy po předchozím ohlášení prostřednictvím místního oddělení Veřejné bezpečnosti. Oproti minulým létům probíhaly tyto pohovory nezvykle zdvořile a týkaly se dotazů na protikomunistické letáky, které se objevovaly na železnici. Podle svědectví jeho syna, který seděl ve vedlejší místnosti:

„[...] estébák se po celou půlhodinového rozhovoru příjemně usmíval, popíjel s řidičem kávu, a nakonec dokonce otci podal ruku [...] bohužel rozhovor jsem celý úplně neslyšel [...].“²³⁷

Jednalo se o poslední komunistickou aktivitu vůči ing. Janu Zenklovi a jeho rodině.

---

²³⁵ Rodinný archiv Zenklových, Lékařská zpráva z nemocnice v Čerčanech.

²³⁶ Rodinný archiv Zenklových, Zpráva o zařazení do pracovního poměru.

²³⁷ Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce dne 10. února 2024 v Mnichovicích.

17. listopad znamenal pro ing. Jana Zenkla dlouho očekávaný životní předěl. Už od pondělí 20. listopadu se pravidelně účastnil protirežimních demonstrací, vstoupil do Občanského fóra, nikoliv však na svém pracovišti, ale přímo na ministerstvu dopravy, kam byl svými kolegy delegován.²³⁸ V místě bydliště se podílel rovněž na založení místní organizace a stal se jakousi spojkou mezi hlavním městem a Mnichovicemi. Po definitivním ustanovení nové vlády odstoupujícím prezidentem Gustavem Husákem dne 10. prosince 1989 byl jmenován prvním náměstkem generálního ředitele ČSD (Československých státních drah) a to s účinností od 1. ledna 1990.²³⁹ V nové funkci se stal nesmiřitelným nepřitelem všech příslušníků lidových milicí a funkcionářů KSČ, které odvolával z jejich dosavadních funkcí. Tím si ovšem vytvořil i řadu nepřátel vzhledem k existujícím vazebním strukturám ovládajícím nejvyšší patra ČSD od roku 1970. Dalším problémem, který zužoval čestného a idealisticky založeného ing. Zenkla, byla rozmáhající se korupce v rodícím se tržním prostředí. Pod dohledem odcházejících funkcionářů KSČ vznikaly stavební a obchodní firmy usilující o státní zakázky v oblasti drah. Korupčnímu prostředí někteří noví pracovníci státních drah podlehlí, ing. Zenkl však zůstal majákem čestnosti, byť jej nové poměry často zklamávaly a přispívaly tak k pozvolnému zhoršování jeho zdravotního stavu. Během roku 1991 byl odvolán jak z funkce náměstka generálního ředitele, tak pozdější funkce ředitele oboru dopravy a přepravy a stal se vládním zmocněncem pro odsun sovětských vojsk z Německa přes území Československa na území Sovětského svazu,²⁴⁰ korupční tlaky však působily i zde. Podrobné údaje o převozu sovětských vojsk pod vedením ing. Jana Zenkla se zabývá i ve své práci Jana Kosová.²⁴¹ Nicméně své poslání zdárně dokončil a k 31. prosinci 1993 odešel do penze a ukončil tak své desítky let dlouhé působení v oblasti železnice.

---

²³⁸ Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce dne 10. února 2024 v Mnichovicích.

²³⁹ Rodinný archiv Zenklových, Jmenovací dekret min. dopravy.

²⁴⁰ Rodinný archiv Zenklových, Zpráva o nařízení vlády ČSFR.

²⁴¹ KOSOVÁ, Jana. Odchod sovětských vojsk z území Německa, Československa a Polska, (diplomová práce na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy), Praha 2012, str. 44.

Od listopadu 1989 byl ing. Zenkl politicky rozkročen mezi hlavním městem a místem svého bydliště v Mnichovicích u Prahy. Zatímco v Praze se jeho politická činnost vlivem vysoké profesionální odbornosti ubírala spíše tímto směrem, v místě bydliště se stal předsedou Občanského fóra, organizoval spolupráci nekomunistických stran a spolu dalšími funkcionáři narušoval schůze zdejší základní organizace KSČ.²⁴² I jeho zásluhou OF v Mnichovicích ve volbách v roce 1990 drtivě zvítězilo²⁴³ a někteří občané jej žádali, aby se stal starostou, marně.²⁴⁴ Ne tak úspěšně jako ve volbách celostátních se již OF dařilo ve volbách komunálních. Dosavadní předseda národního výboru s několika nově etablovanými podnikateli těsně zvítězil, na což Zenklovo OF v koalici s národními socialisty reagovalo odstoupením ze zastupitelstva a vyvoláním nových voleb, ale ani v nich nezískalo nadpoloviční většinu.²⁴⁵ Po rozpadu Občanského fóra přechází členové v čele s ing. Zenklem v roce 1991 do ODS (Občanské demokratické strany), ale z ní Zenkl po chvíli odchází. Byl přizván do obnovené České strany národně sociální, stal se členem jejího předsednictva.²⁴⁶ Tato činnost ve spíše nostalgické a periferní straně lemuje poslední léta jeho plodného života. Umírá den před Vánoci 23. prosince 1997 na druhý infarkt,²⁴⁷ obklopen svou rodinou, kdy se dočkal ještě vnučky.

---

²⁴² *Život Mnichovic*, roč. 28, č. 5, 1990, str. 4. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.mnichovice.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_ktg=1341&p1=10401&n=historicka%2Dcisla%2Dzivota%2Dmnichovic&tzv=1&pocet=25&stranka=2.

²⁴³ *Život Mnichovic*, roč. 28, č. 6, 1990, str. 1. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.mnichovice.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_ktg=1341&p1=10401&n=historicka%2Dcisla%2Dzivota%2Dmnichovic&tzv=1&pocet=25&stranka=2.

²⁴⁴ Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce dne 10. února 2024 v Mnichovicích.

²⁴⁵ *Život Mnichovic*, roč. 29, č. 2, 1991, str. 6. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.mnichovice.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_ktg=1341&p1=10401&n=historicka%2Dcisla%2Dzivota%2Dmnichovic&tzv=1&pocet=25&stranka=2.

²⁴⁶ Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce dne 10. února 2024 v Mnichovicích.

²⁴⁷ Rodinný archiv Zenklových, Úmrtní list ing. Jana Zenkla.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo nahlédnout do více než stoleté historie rodiny Zenklových, která se velmi významně zapsala do protikomunistického i protinacistického odboje ve 20. století. Mapuje příběh jedné rodiny, která byla, tak jako mnohé z dalších nucena vést důsledky svých pevných morálních postojů svých členů. Oba režimy nerozlišovaly individuální postoje a postihovaly celé příbuzenstvo. Tak například JUDr. Janu Zenklovi byl nacisty zabaven osobní automobil, jeho syn byl nucen od roku 1943 navštěvovat německou základní školu. Stejně tak v počáteční době komunismu nesměli tyto lidé a jejich děti vykonávat svá zaměstnání a studovat vybrané obory na vysokých školách. Takto ještě například syn ing. Jana Zenkla byl nucen pracovat až do roku 1989 jako výpravčí na dráze a Právnická fakulta se mu otevřela až na jaře 1990.

Proto je autor přesvědčen, že dnešnímu čtenáři toto nevelké dílo na konkrétních lidských osudech demonstruje zřůdnost obou totalitních režimů, zužujících nejen naši zemi v uplynulém století, a to možná svým způsobem lépe a lidštěji než některá strohá odborně historická literatura.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny:

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

Národní archiv Praha (NA)

Archiv Univerzity Karlovy (AUK)

Rodinný archiv Zenklových

Státní oblastní archiv Třeboň (SOA)

Úřad městské části Praha 4

Rozhovory s pamětníky:

Rozhovor s pamětníkem paní Stanislavou Zenklovou (narozena 7. listopadu 1935), rozhovor veden autorem práce ve dnech 1. února 2024 a 14. března 2024 v Mnichovicích.

Rozhovor s pamětníkem panem Janem Zenklem (narozen 28. března 1966), rozhovor veden autorem práce ve dnech 3. a 10. února 2024 a 9. března 2024 v Mnichovicích.

Audiozáznam rozhovoru s pamětníkem Vojtěchem Klečkou (narozen 17. února 1921), rozhovor veden pracovníky Paměť národa dne 22. dubna 2010 v Praze. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/klecka-vojtech-1921>.

Periodika:

Měsíčník obce Mnichovice, *Život Mnichovic*.

Memoárová literatura:

FEIERABEND, Ladislav Karel a BILÍKOVÁ, Magda, ed. *Politické vzpomínky III*. Vyd. 2., upr. Brno: Atlantis, 1994-1996. 503 s. ISBN 80-7108-091-8.

MOULIS, Miloslav. *To byl Buchenwald*. 2., dopl. vyd. Dokumenty. Praha: Naše vojsko, 1959.

SYCHRAVA, Lev. *Záznamy z Buchenwaldu*. 2. rozšířené vydání. Praha: Pokrok, 1946. 186 s. Knihovna Národního osvobození.

ZENKL, Petr a KOUŘIL, Miloš, ed. *Mozaika vzpomínek*. 1. vyd. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia, 1998. 208 s. ISBN 80-900965-4-9.

Odborné studie a články:

PAMĚŤ A DĚJINY, VAJSKEBR, Jan a Radka ŠUSTROVÁ: *Německá bezpečnostní opatření v Protektorátu Čechy a Morava na začátku války*, str. 102, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad0903/090-107.pdf>.

Kvalifikační práce:

DIVIŠ Jakub, *Život pod Goetheho dubem. Koncentrační tábor Buchenwald v letech 1937–1945*, (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2014.

KOSOVÁ, Jana. *Odchod sovětských vojsk z území Německa, Československa a Polska*, (diplomová práce na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy), Praha 2012.

ŠUSTROVÁ, Radka. *Projekt Erweiterte Kinderlandverschickung v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1940–1945*, (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2011.

Internetové zdroje:

Die Toten 1937-1945 Konzentrationslager Buchenwald, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://totenbuch.buchenwald.de/names/details/page/104/letter/s/person/35204/ref/names>.

Matricula Online, *Sbírka matrik Vídeň/Dolní Rakousko (východ), Vídeňská arcidiecéze, Sbírka křestních knih 1899–1900*. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://data.matricula-online.eu/cs/oesterreich/wien/04-st-elisabeth/?page=1>.

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, *Dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše*. [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/>.

ÚSTR, *Národněsocialistická „politická šestka“*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/narodne-socialisticka-politicka-sestka/>.

E-Sbírka zákonů ČR, *Čl. 1 bod 1 rozhodnutí Prezidenta republiky a vlády Republiky československé č. 54/1960 Sb., o amnestii*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.e-sbirka.cz/sb/1960/54?zalozka=text>.

E-Sbírka zákonů ČR, *Čl. 1 bod 3 rozhodnutí Presidenta republiky a vlády Republiky československé č. 54/1960 Sb., o amnestii*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.e-sbirka.cz/sb/1960/54?zalozka=text>.

E-Sbírka zákonů ČR, *Čl. 8 bod 1 rozhodnutí Presidenta republiky č. 43/1965 Sb., o amnestii*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z <https://www.e-sbirka.cz/sb/1965/43/0000-00-00?zalozka=text>.

E-Sbírka zákonů ČR, *§ 2 zákona č. 58/1950 Sb., o vysokých školách*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/1950/58/0000-00-00#par_2.

História VŠŽ Praha, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.uniza.sk/document/historia_sk.pdf.

E-Sbírka zákonů ČR, *Čl. 3 rozhodnutí Presidenta republiky č. 10/1973 Sb., o amnestii*, [online]. [cit. 4. 4. 2024], dostupné z https://www.e-sbirka.cz/sb/1973/10/0000-00-00#cl_3.

Odborná literatura:

ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*. Acta Universitatis Purkynianae Facultatis philosophicae. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2010. ISBN 978-80-7414-332-8.

DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Děsivý červenec 1950*. Praha: Klub dr. Milady Horákové, 2018. ISBN 978-80-904313-9-3.

DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Politikové na útěku: osudy změněné 25. únorem 1948*. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-86328-39-2.

CHYTKOVÁ, Aneta. *Antonín Kalina*. Třebíč: František Jůza, 2017. ISBN 978-80-87710-37-1.

KAPLAN, Karel. *Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení: 1968-1990*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1431-1.

KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Poznávání komunistické minulosti. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-75-7.

KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: historie působení STB jako mocenského nástroje KSČ: 1948-1956*. 2. vydání (1. vydání v nakladatelství Kniha Zlín). Hot history. Praha: Kniha Zlín, 2021. ISBN 978-80-7662-136-7.

KAPLAN, Karel. *Největší politický proces "M. Horáková a spol."*. 2. vyd. Knihy dokumenty. Brno: Doplněk, 1996. ISBN 80-85765-58-6.

KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Česká společnost po roce 1945. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-079-2.

KOČIAN, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Knihy dokumenty. Brno: Doplněk, 2002. ISBN 80-7239-138-0.

KOUDELKA, František. *Státní bezpečnost 1954-1968: (základní údaje)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. ISBN 80-85270-27-7.

KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. 20. století. Praha: Auditorium, 2010. ISBN 978-80-87284-12-4.

NEKOLA, Martin. *Petr Zenkl: politik a člověk*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3377-0.

PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. ISBN 978-80-7325-154-3.

RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945-1989*. Praha: Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-334-6.

TOMÁŠEK, Dušan a KVAČEK, Robert. *Causa Emil Hácha*. Historie (Themis). Praha: Themis, 1995. ISBN 80-85821-30-3.

VILÍMEK, Tomáš a TŮMA, Oldřich. *Projevy a podoby protirežimní rezistence v komunistickém Československu 1948-1989*. Česká společnost po roce 1945. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2018. ISBN 978-80-7285-214-7.

Seznam obrázkových příloh

Příloha č. 1: Přední strana obálky dopisu Petra Zenkla (Leopolda Lukašíka) z Buchenwaldu, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 2: Zadní strana obálky dopisu Petra Zenkla (Leopolda Lukašíka) z Buchenwaldu, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 3: Novomanželé Jan a Olga Zenklovi, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 4: Pozvánka klubu dr. Milady Horákové na slavnostní obřad uložení ostatků Petra a Pavly Zenklových, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 5: Fotografie rodinného setkání Zenklových v Rožné nad Perštejnem roku 1908, v okně zleva JUDr. Jan Zenkl (roč.1900), Bohumil Unger, stojící v klobouku Petr Zenkl, sedící zleva Pavla Zenklovo, Milena Zenklová, Adéla Zenklová ml., Adéla Zenklová st., Jan Zenkl (roč.1873), zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 6: Fotografie Janů Zenklů, zleva ing. Jan Zenkl (roč. 1933), Jan Zenkl (roč. 1873), JUDr. Jan Zenkl (roč. 1900), zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 7: JUDr. Jan Zenkl ve stáří, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 8: JUDr. Jan Zenkl v mládí, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 9: Rudolf Zenkl v procesu s Miladou Horákovou, zdroj: Proces H, ČT iVysílání.

Příloha č. 10: Rudolf Zenkl ve vězení, zdroj: Národní archiv, fond Správa Sboru nápravné výchovy – osobní spisy, signatura Rudlof Zenkl.

Příloha č. 11: Novomanželé Jan a Stanislava Zenklovi, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 12: Ing. Jan Zenkl ve stáří, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 13: Pamětní deska na počest ing. Jana Zenkla v Železné Rudě, zdroj: <https://www.sumava.cz/rozcestnik/kultura-a-pamatky/pamatniky/pametni-deska-ing-jan-zenkl-alzbetin/>.

Příloha č. 14: Obraz Jiřího Vlasáka z roku 1987, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

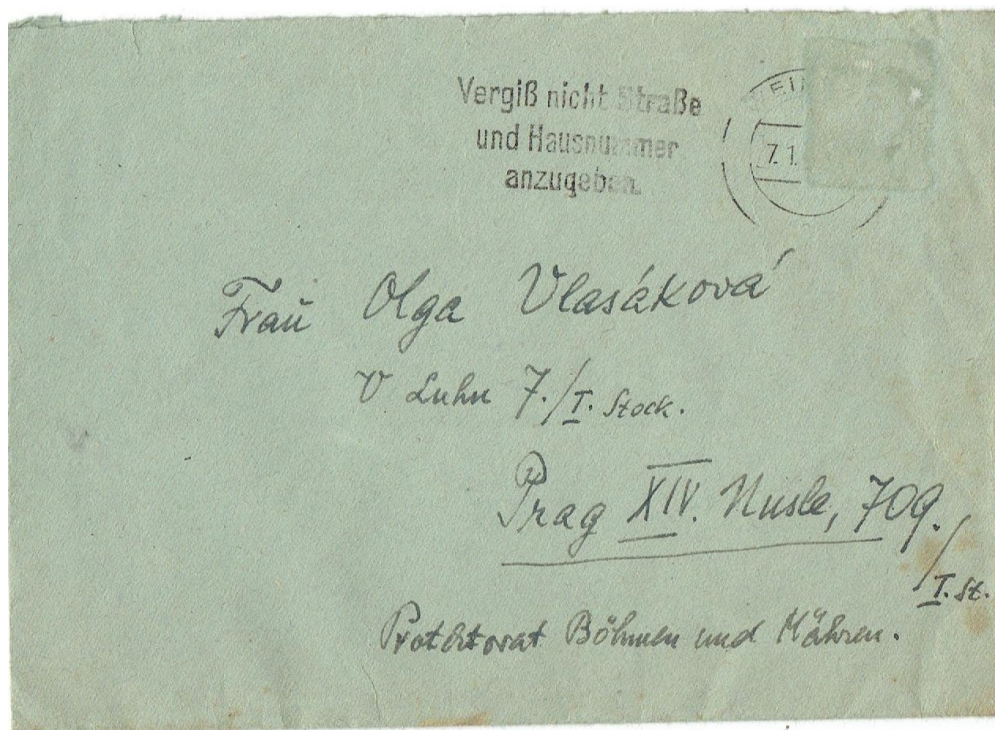
Příloha č. 15: Projev ing. Jana Zenkla na schůzi ČSNS v roce 1997, zdroj: Rodinný archiv Zenklových.

Příloha č. 16: Karl Hermann Frank na návštěvě dívčího tábora KLV v Jílovišti, zdroj: Diplomová práce Radky Šustrové: *Projekt Erweiterte Kinderlandverschickung v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1940–1945.*

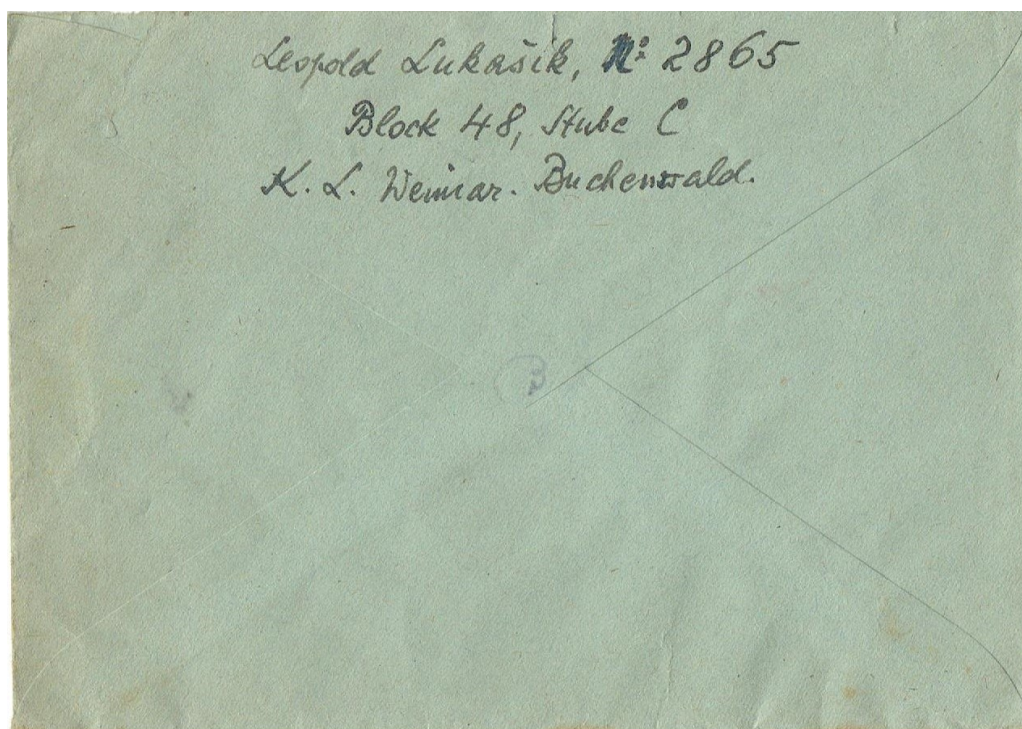
Příloha č. 17: Zenkolva vila v Jílovišti dnes, zdroj: Autor práce

Příloha č. 18: Rodokmen rodiny Zenklových, zdroj: Autor práce

Příloha č. 1:

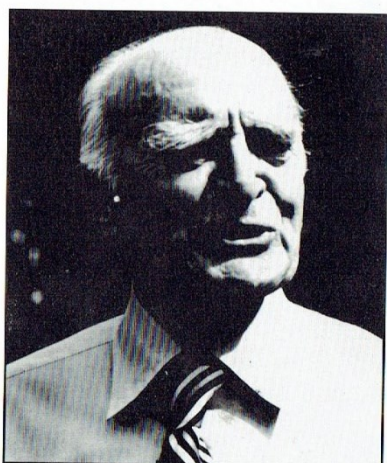
Příloha č. 2:

Příloha č. 3:

Příloha č. 4:

Dr. PETR ZENKL 1884-1975

předseda čsl. strany nár. soc. 1945 - 48
předseda Rady svobodného Československa
1948 - 1973
primátor hl. m PRAHY 1937 - 38; 1945 - 1946
místopředseda vlády ČSR 1946 - 48

KLUB Dr. MILADY HORÁKOVÉ v PRAZE

převzme

od bratří a sester z USA
urny s tělesnými pozůstatky bratra

Dr. PETRA ZENKLA

a jeho choti **PAVLY**

a uloží je do
PAMÁTNÍKU

národně socialistických
obětí fašismu a komunismu
na staroslavném vyšehradském hřbitově

dne 18. září 1993.

Pietní akt bude zahájen v 10 hod. dop.
ekumenickým shromážděním
v chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě
za účasti oficiálních hostů
z domova i zahraničí.

Srdečně zveme k účasti.

Příloha č. 5:

Příloha č. 6:

Příloha č. 7:

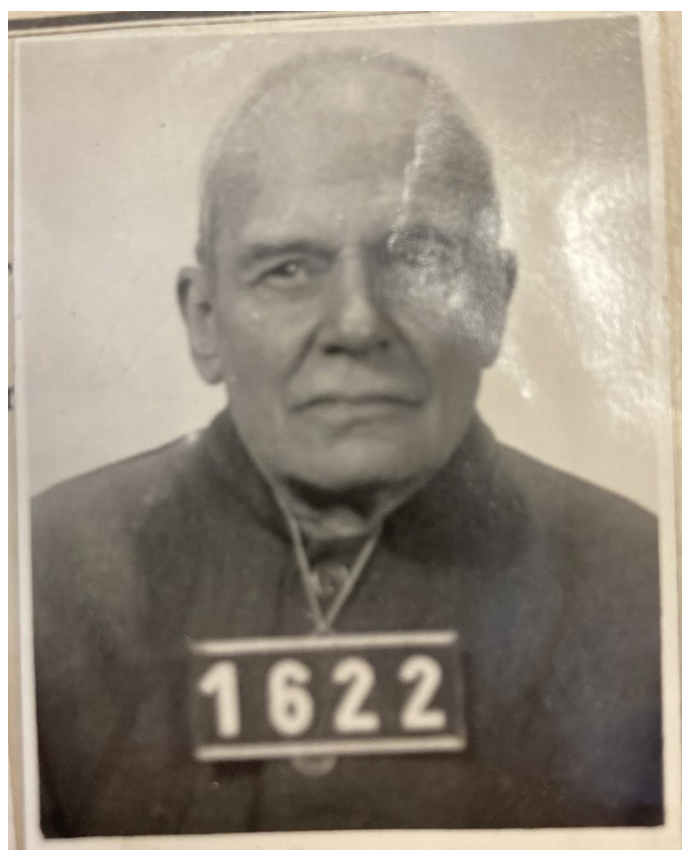
Příloha č. 8:

Příloha č. 9:

Příloha č. 10:

Příloha č. 11:

Příloha č. 12:

Příloha č. 13:

Příloha č. 14:

Příloha č. 15:

Příloha č. 16:

Příloha č. 17:

Příloha č. 18:

